W. Rumiński
I-56.

SKRZYDŁA
Wiadomości ze Świata

"WINGS"—
PERIODICAL OF THE
POLISH AIR FORCE

PISMO ŻOŁNIERZY POLSKICH SIŁ POW.

Rok IV, Nr. 22/423. 15 LISTOPAD 1943 r. Cena 6d

PADRES FRANCISCANOS
BECQUER 2360
1602 MARTIN CORONADO

Symbol i fragmenty z życia i pracy polskiego lotnika

fot. Bielec J.

TREŚĆ NUMERU:

Depesza Pana Prezydenta R.P. z okazji 25-lecia lotnictwa. Gdy wrócimy.—*M. J. Hal.* "Germany must be salvaged."—*T. M. K.* Wpływ zimna na ustrój lotnika.—*Wing-Commander R. H. Winfield, A.F.C., M.B., Ch.B.* Naczelny Wódz u myśliwców im. Warszawy.—*L. K.* Kapitan Jerzy Zaremba (z cyklu: Sylwetki lotników).—*St. Łaszkiewicz.* Echa polskiego wkładu w baloniarstwo. Ludzie i zwierzęta.—*A. Janta.* Dary na Fundusz Społeczny lotnictwa wpłacone w okresie od 16 lipca do 26 września 1943 r. Rozmaitości lotnicze.—*C. Kierzkowski.* Serdecznie witamy!—*Redakcja.* Dom lotnika polskiego. Feralna 12-ka.—*J. T.* Brawo Czołówka!—*B. P.* Na wszystkich frontach.—*Jast.* "Druga wyspa."—*S. K.* Dwie bajki.—*M. Lisiewicz.*

ENGLISH ARTICLES:

Congratulations to the Polish Air Force. The New Commander-in-Chief.—*F. K. G.* Leaves from the Diary of a Polish Fighter Pilot.—*F./O. Lew K.* Invasion Pattern 1808.—*Barret Law.* To the Editor of "Skrzydła."—*Scottish Polish Society.*

Editor's Note.—This article was written by a British officer in the R.A.F. on the occasion of the 25th anniversary of the convention of the Republic of Poland in 1918.

THE NEW COMMANDER-IN-CHIEF

General Kazimierz Sosnkowski was born in Warsaw on 19th November 1885. Tall, slim and dark, with very regular features, he must have presented a particularly striking and handsome figure in his youth. His piercing blue eyes are still very bright and his countenance possesses a distinctive air of authority. He is still a very striking figure; but the once jet black hair is now grey-white and the slim form is beginning to fill out somewhat. Although he is nearly sixty years of age, he displays extraordinary vitality.

Sosnkowski is not an aristocrat; but he has the dignity and demeanour of one. He is of good middle-class family. Fond of company, he has many close friends and is very approachable; but he avoids publicity when he can and has never courted the press. It is partly on this account that Sosnkowski has had little publicity in this country. This does him no discredit, however. Wavell was always more in the public eye than Auchinleck; but few would say that Auchinleck was inferior as a general.

Nevertheless, the respectable press has fought shy of Sosnkowski on another account, whilst the disreputable press has given him a rough time. His resignation from the Sikorski Cabinet in 1941 made journalists and other writers nervous, and they were cautious in their references to Sosnkowski for fear of offending the susceptibilities of others. Politically he was considered to be dangerous—even a firebrand. (Churchill was thought to be a political firebrand by British Cabinets before 1939.) Sosnkowski's reinstatement in July 1943 was also received with very mixed feelings by certain sections of the press. Now, after he has himself declared that his function is purely military, people feel more reassured, *but in reality their fears were ill-founded*. For Sosnkowski understood and understands the necessity for collaborating with Russia as well as anyone. He offered his resignation to Sikorski in 1941 only because he disagreed with the form of the Polish-Russian Agreement as proposed by the Polish Government. In any case, Sosnkowski is not a politician but a soldier.

In an order of the day which he issued after the death of General Sikorski he said: "The Army does not take part in politics. It carries out the decisions of the President and the Government." And Sosnkowski is the Commander-in-Chief of Poland's Armed Forces: he is not a Minister.

For these reasons, however, the new Commander-in-Chief is not so well known in Great Britain as the late General Sikorski was; and he is certainly not so well known as he ought to be. In some ways this is perhaps surprising because Sosnkowski had visited this country in an official capacity before the war. He represented Poland as Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary at the funeral of King George V in 1936.

Fot Janik

C. in C. of the Polish Forces, General K. Sosnkowski, speaking with the Polish pilot, F/O Lew K., who passed 85 hours in a dinghy on the English Channel.

Although so far he has not enjoyed as much popularity and publicity in Great Britain as his great predecessor, it should be realised that to all Poles Sosnkowski's reputation is probably greater than Sikorski's was. Sikorski's reputation was very largely built up outside Poland; for he spent many years of his life in France. Sosnkowski's reputation was almost entirely built up and maintained within Poland.

Kazimierz Sosnkowski began the fight for Poland's independence at an early age. He was only twenty when he became active in Polish patriotic organisations, many of which he was instrumental in creating. He helped energetically during the last war to organise military resistance to the Powers occupying Poland. Meantime he had become associated with "Dziadek" Piłsudski, with whom he was imprisoned in Magdeburg by the Germans in 1917, for refusing to take an oath of allegiance to the Central Powers. On his return to Poland after the collapse of Germany he was made General Officer Commanding Warsaw district. He was later entrusted with the demobilisation and reorganisation of the Polish Forces. He laid down the foundations of the Polish Navy. In 1925 he was appointed General Officer Commanding Poznań Command and from 1927 onwards he served as Army Inspector of the South.

In 1939 he personally directed a section of the operations against the Germans and achieved some measure of success in the early stages of the counter-offensive in the Lwów - Przemyśl sector. When his army was defeated and his country had collapsed he made his way through Hungary to France to join his friend of thirty-five years' standing and former colleague, General Sikorski, and he was nominated "President Designate of the Republic" and was accepted in the Cabinet as Minister without Portfolio.

Sosnkowski is not only a great soldier but a born leader. His romantic and adventurous life has been one long fight for Poland's freedom, and his story is one which stirs the hearts of all Poles. Sosnkowski was "the man Piłsudski loved best"; he is also the man the Poles love best.

It is easy, then, to understand why, when Sikorski fell at his post in July 1943, the appointments of Prime Minister and Commander-in-Chief, jointly held by Sikorski, were divided and Sosnkowski was recalled from retirement to take command of the Armed Forces. In the minds of all Poles Sosnkowski was not only the obvious choice; he was the only choice.

Sosnkowski is profoundly and dramatically Polish. In 1926, when he was still General Officer Commanding Poznań, he learnt that Piłsudski was marching on Warsaw. He found himself torn between loyalty to the Army and constitutional government and loyalty to his life-long friend and leader, Joseph Piłsudski. He took sides neither with the forces of the government nor with Piłsudski. In shame lest the Army should be split and Poland should suffer the indignity of civil war, in sympathy with his great teacher Piłsudski, he shot himself through the breast. He was destined for a different fate, however. With Robert Clive the pistol failed to go off; with Kazimierz Sosnkowski the bullet missed his heart. Miraculously he recovered to reflect that perhaps he was, after all, being reserved for greater things.

It would seem as though, like General MacBeth, this Sosnkowski bears a charmed life. For an 10th May 1941, during a heavy German night attack on London, he was hit by bomb splinters, one of which narrowly missed a main artery. Though seriously injured, once again his life was spared.

Sosnkowski is President Designate of the Republic. He is without one of the qualities generally found in public men, as he seems at any rate to be without ambition, or assuredly he would not have remained with the Army. Soldiering is not for the ambitious: it offers too little reward: it demands too much in sacrifice. Sosnkowski has always been the servant of the State, and to quote his own words, "*I do not want to be anything else.*"

During this month the Polish Air Force is celebrating its twenty-fifth anniversary and on this occasion the Commander-in-Chief can look back on its brilliant achievements with great satisfaction and pride. He can look forward with confidence—with the confidence of the seasoned veteran, not the buoyant optimism of youth. The burden on his shoulders is a heavy one; the future is obscure; and as General Sosnkowski casts his mind back over the years, possibly to the days when he was Chief of Staff of the Legion, he must also be wondering what is ahead of him.

F. K. G.

DEPESZA PANA PREZYDENTA R.P. Z OKAZJI 25-LECIA LOTNICTWA

W dniu 25-lecia istnienia Polskich Sił Lotniczych składam przede wszystkim hołd pamięci lotników, którzy złożyli na ołtarzu Ojczyzny największą ofiarę – ofiarę życia. Na ręce Waszego Dowódcy składam też całemu Polskiemu Lotnictwu podziękowanie za męstwo i poświęcenie, jakie wykazaliście od chwili nierównej walki z przeważającymi siłami wroga we wrześniu 1939 r. i jakie okrywa dziś sławą polskie skrzydła w zwycięskich lotach wespół ze Sprzymierzonymi. Oby Wasze doświadczenie bojowe w trudzie żołnierskim zdobyte i Wasz wysiłek nad organizacją, odpowiadającą współczesnej technice, dał nam możność podniesienia lotnictwa na najwyższy poziom. Oby Wasz rok jubileuszowy był również rokiem, w którym Bóg pozwoli nam wrócić zwycięsko do Kraju i Polskie Siły Lotnicze będą mogły stanąć na straży pokoju i nienaruszalności granic Ojczyzny.

WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ.

CONGRATULATIONS ON THE OCCASION OF THE TWENTY-FIFTH ANNIVERSARY OF THE POLISH AIR FORCE

To the Inspector-General, Polish Air Force,
From Air Ministry, Whitehall.
5th November 1943.

To-day all the officers and men of the Polish Air Force are celebrating the Twenty-fifth Anniversary of its formation.

Their comrades of the R.A.F., with whom they have fought down the Luftwaffe, killed the U-boats and bombed the centres of German military power, join with them to-day in their rejoicings.

In all the operational Commands at home Polish airmen have won imperishable renown and have forged a link of comradeship with the R.A.F. which will not be broken.

Archibald Sinclair.

★

To the Inspector-General, Polish Air Force.
From Air Ministry, Whitehall.
5th November 1943.

On this the Twenty-fifth Anniversary of the formation of the Polish Air Force, I send to you and to all serving under you my heartiest congratulations on your past achievements and my best wishes for the future.

Flying with the Royal Air Force, your squadrons have performed deeds of outstanding valour against the enemy, and we are proud of our association with you in the common struggle.

Portal.

★

From Air-Commodore F. Beaumont.
4th November 1943.

My dear Karpiński,

I learn that you are about to celebrate the Twenty-fifth Anniversary of the Polish Air Force. May I hasten to send you my warmest good wishes for the future of your Air Force, which in a quarter of a century has built up such a fine record. I am confident that an equally distinguished history lies in front of it.

The time your Air Force has spent in these Islands will always be looked back upon by us as the period of your greatest achievements and most gallant efforts. We shall never forget how your Air Force came to our aid at the time of our greatest peril, nor shall we forget the friendships we have formed and the co-operation we have achieved, which I hope will long be continued when peace is again with us.

Will you please convey my thanks, and those of my officers, to the P.A.F.

Happy landings!

Yours,
F. Beaumont.

★

Inspektorát čs. letectva,
15 Grosvenor Place, S.W.1.
Dne 4. listopadu 1943.

Pan
plk. dypl. pil. M. Iżycki,
inspéktor polského letectva,
Londyn.

K 25. výročí založení samostatného lecectva polské republiky přeji jménem svým i jménem československých letců Vám osobně i všem našim polským spolubojovníkům mnoho úspěchu a brzký návrat do osvobozenéhó Polska.

Brig. gen. dr. K. Janoušek,
inspéktor čs. letectva.

Aircraft Engineering

ZAŁOŻONY w 1929 r.

Techniczny i naukowy miesięcznik lotniczy

redagowany przez
Lt.-Col. W. Lockwood Marsh,
M.S.A.E., F.R.Ae.S., F.I.Ae.S.

Pojedyńcze numery sh. 2/3—
Wysyłka bezpłatnie

Prenumerata rocznie 26s. 0d.
Poczta bezpłatnie

12 Bloomsbury Square
London - - W.C.1

GDY WRÓCIMY

"Nie mas zasługi, to, co my sociemy zasługi
Są tylko ku Ojczyźnie wypłacone długi.
Ojczyzna nie nam nie jest winna: Ona Pani,
My jej sługi, jej więźnie, jej obowiązani".

I. Kraszicki.

Od pewnego czasu w publicystyce polskiej poruszany jest temat t.zw. pierwszego tygodnia w Polsce po jej wyzwoleniu i naszym powrocie. Przy tej sposobności omawiane jest zagadnienie prowizorycznej odbudowy ram życia społeczno-państwowego, zorganizowania aparatu państwowego, natychmiastowego zaspokojenia braku żywności, lekarstw, odzieży, uruchomienia przemysłu, handlu, podniesienia wyniszczonego rolnictwa, niezwłocznego ruszenia sprawy odbudowy miast, osiedli i wsi, co wszystko razem obejmuje problem zatrudnienia; wogóle dyskusja w tej sprawie obejmuje szeroki wachlarz zagadnień, związanych z przywróceniem do życia wielkiego organizmu panstwowego jakim jest Polska. Możnaby powiedzieć, że optymizmem powiało w uchodźtwie polskim. Mogłby ktoś powiedzieć, że, ot, Polacy na uchodźtwie zabawiają się w "teatr wyobraźni".

Właśnie wyobraźni. W wojnie, która w naszych oczach się toczy, ścierają się tak wielkie siły, walczą i współwalczą tak krańcowo odmienne ideologie i prądy, że nawet ktoś, kto posiada, zdawałoby się, w ręku wszystkie elementy potrzebne do wydania oceny sytuacji – nietylko nie jest w stanie ściśle przewidzieć jego wydarzeń, ale z pewnością tylko w ułamkowym stopniu zdolny jest do odtworzenia ich przekroju. W tym rozumieniu zakładamy, przyrównywując wojnę obecną do gigantycznej gry, że niema "graczy na pewno", niema niezawodnych prawideł, niema praw, które w sposób konieczny skutkują pewne wyniki, niema syllogizmów, z których przy danych założeniach wypływają dane wnioski.

Dobrze się więc stało, że z pomocą "teatru wyobraźni" zaczęło się mówić o tem, jak to będzie, gdy nareszcie staniemy mocną stopą na ziemi polskiej, gdy – wrócimy. Dyskusja o tem ważna jest przedewszystkim z tego powodu, że daje nam możność ujęcia swoich jako wychodźtwa obowiązków wobec Kraju i tego, czego Kraj po nas się spodziewa, czego od nas oczekuje. Polska jako państwo zostało wymazane z mapy, terytorium jego najeźdźca okupował, dokonano na niej podziałów i przyłączeń. Z elementów koniecznych dla pojęcia państwa – naród, obszar, władza – naród polski jest sytematycznie tępiony z warstwą inteligencką jako trzonem na czele, przesiedlany, wywożony, fizycznie i fizjologicznie niszczony, odrębność jego kulturalna i cywilizacyjna zaprzeczana i zacierana na każdym kroku; nasi odwieczni wrogowie zaprzeczają nam wszelkiego prawa do obszaru, na którym jako zorganizowane państwo od tysiąca lat trwamy. Pozostaje – władza.

Oczywiście, w obecnych warunkach mowy być nie może o istnieniu jawnej, prawowitej władzy państwowej na terenie Polski, władzy, którąby psychika zbiorowa narodu polskiego jako legalną, rodzimą, przyrodzoną władzę uznawała. Jednakże istnieje taka władza poza terytorium Rzeczypospolitej, którą Naród Polski pod okupacją dobrowolnie uznaje jako władzę prawowitą o nieprzerwanej ciągłości, która każdej chwili, gdy tylko koleje wojny pozwolą, powróci do swego dziedzictwa i swego narodu. Tę władzę reprezentuje, ją stanowi i nią jest w najpełniejszym znaczeniu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, czerpiący swe uprawnienia z ustawy zasadniczej, jaką jest ustawa kontytucyjna, będącą strukturą prawno-organizacyjną Polski jako państwa. Fakt, że dzięki temu istniejemy w międzynarodowym poczuciu prawnym jako państwo jest wagi tak doniosłej i niezmierzonej, że aż dziw bierze, iż może nawet nie zdajemy sobie dostatecznie głęboko z tego faktu sprawy.

Mimo snucia wielu podobieństw i różnic z wielką emigracją po roku 1830 – sytuacja Polski i nas jako wychodźtwa jest zupełnie różna. Abstrahując od szczegółowych rozważań na ten temat, wystarczy podkreślić, że zręby państwa pokonanego lecz żyjącego, posiadającego widomy symbol w osobie Piastuna pełni władzy państwowej oraz nietknięte wiązania gmachu państwowego – stanowią mickiewiczowską "arkę przymierza między dawnemi a młodszemi laty", która nam, nowoczesnym argonautom, znakomicie pomaga w żeglowaniu ku Ziemi, którą zmuszeni zostaliśmy opuścić w roku 1939.

Gdy więc jako państwo Polska istnieje dzisiaj niejako poza swym przyrodzonym obszarem, jest faktem, że wolni jej obywatele rekrutują się tylko spośród znajdujących się poza jej obszarem. Więc zbiorowość wolnych obywateli Rzeczypospolitej reprezentuje dzisiaj wychodźtwo. Na temat składu tego wychodźtwa można snuć dociekania, iż wszystko jest dziełem przypadku od nikogo właściwie niezależnego, można w składzie wychodźtwa widzieć wynik ludzkiej odwagi, przedsiębiorczości, nawet sprytu, można dzielić i klasyfikować wychodźtwo polskie na to, które wyszło z Polski we wrześniu, i to co po wrześniu, można się zastanawiać, kto musiał wyjść a kto mógł nie wyjść, kto dążył do wojska dla dalszej walki, a kto w inny sposób chciał brać udział w pracy nad odrodzeniem Państwa. Jedno jest pewne: Polacy na wychodźtwie są wolni, nie znają udręki niewoli, żyją, mogą dla Polski walczyć i pracować.

Marszałek Józef Piłsudski odbiera ostatnią defiladę w dniu 11. XI. 1934 r.

Trzeba sobie powiedzieć, że najwłaściwiej jest nazwać to darem bożym czy wspaniałym wyróżnieniem losu. Wyróżnieniem, które nakłada poważne obowiązki moralne.

Do najoczywistszych obowiązków polskiej społeczności uchodźczej należy przygotowanie pod polskim kątem widzenia konferencji pokojowej, tak, aby słuszne nasze postulaty zostały uwzględnione proporcjonalnie do naszego wkładu w wojnę, naszych praw i potrzeb jako jednego z ośrodków ładu międzynarodowego w przyszłym urządzeniu Polski i świata. Jeśli już dzisiaj możemy stanowczo powiedzieć, że razem z naszymi potężnymi Aliantami wojnę wygramy – czyńmy wszystko, abyśmy wygrali i pokój.

Z wiadomości i danych, które do nas z Polski dochodzą tworzy się obraz wyniszczonego gospodarczo Kraju, wygłodzonej ludności, spauperyzowanych ludzi. Przygotowanie więc pomocy gospodarczej w najszerszym tego słowa znaczeniu natychmiast po zakończeniu wojny jest obowiązkiem uchodźtwa, szczególnie w odniesieniu do młodego pokolenia. Znajdujemy się w kraju, którego potęgę gospodarczą możemy podziwiać na każdym kroku, przemysłową, handlową, morską, kapitałową. W wykorzystaniu zbliżenia, które coraz bardziej postępuje między naszymi narodami, winniśmy systematycznie nawiązywać nici gospodarcze na dalszą przyszłość, które pozwolą nam łatwiej i szybciej wydostać się na wyższy poziom gospodarczy i przyczynią się do podniesienia stopy życiowej w Polsce i dobrobytu ludności. W razie wypełnienia tych zadań – napewno nie będziemy stali w przyszłości wobec faktu udzielania przez W. Brytanię wielomilionowych pożyczek funtowych wszystkim państwom świata z pominięciem Polski.

Walka, jaką prowadzą Niemcy ze Zjednoczonymi Narodami posiada dwa aspekty. Z wszystkimi narodami prowadzą Niemcy walkę o pokonanie. Z jednym narodem polskim prowadzą oni walkę o wyniszczenie. Ten drugi szczególny aspekt każe im niszczyć polską kulturę i oświatę jako ostatę trwania narodu. Przygotowanie więc odbudowy oświaty i zalczenia ran zadanych kulturze polskiej stanowić winno jeden z nakazów działalności uchodźtwa polskiego.

Natychmiastowa po zakończeniu wojny odbudowa życia społeczno – państwowego i związane z tym zagadnienie administracyjne – będą naturalnym wypływem wskrzeszenia Państwa. Od tego zależeć będzie działanie organizmu państwowego i społecznego oraz sprawne przejście od stanu prowizorium do stanu ustabilizowanego, którego forma może być jedynie i będzie wynikiem swobodnie wyrażonej woli Kraju. Narazie niech nam wystarczy, że w odniesieniu do jednego zagadnienia wola Kraju jest powszechna i żywiołowo jednomyślna. Tym zagadnieniem – to wola walki z każdym najeźdźcą, wola odbudowy własnego państwa. W odniesieniu do zagadnień, które stanowią treść życia państwowego, Kraj, który tyle cierpi i cierpieniem swym tyle mądrości życiowej wypracowuje, wolę swą objawi, gdy będzie mógł ją w sposób pełny i swobodny wyrazić. W odniesieniu do tych zagadnień Kraj ma wszelkie prawo moralne w wyznawaniu tej bezkompromisowej zasady, która była myślą przewodnią polskiej polityki zagranicznej przed wojną, a która brzmi: "Nic o nas bez nas".

Dlatego przygotowywanie życia w Polsce zaraz po zakończeniu wojny obejmować winno zagadnienia konieczne a bezsporne, oczywiste a niecierpiące zwłoki, których potrzeba i nieodzowność leżą poza wszelką ludzką wątpliwością. Dla realizacji takich zagadnień wytężyć musimy naszą energię indywidualną i zbiorową, planowanie takich spraw przyniesie bezsporne korzyści Krajowi.

Powyżej pozycja każdego z nas na uchodźtwie ujęta została jako dar Boży, – wspaniałe wyróżnienie losu. Chodzi o to, abyśmy przemyśleli to zagadnienie do głębi. Niech nam przewodzi w naszych duchowych rozmowach z samemi sobą Stanisław Baliński ze swoimi pięknymi strofami, które tak głęboko i wnikliwie zatytułowane zostały przez niego: "*Rzecz sumienia*". Gdy pielgrzym – uchodźca boryka się z myślami o Kraju, który opuścił, i w sumieniu roztrząsa swoją decyzję – wyrywa się mu z duszy to wyznanie:

"*Nie uciekłem przed grozą wojny ani znojem*
Ani przed klęski mieczem, który serce kraje,
Lecz przed tem, czego w życiu najbardziej się boję,
Przed niewolą. Niewolą Fizyczną!
Wyznaję".

Jesteśmy wolni. Cały czas wolni. chwili opuszczenia Kraju, zajętego przez wroga. Wolność to, to najwyższe szczęście człowieka, osobiste i publiczne, a tak i przyrodzone, urzeczywistniać musimy w pracy, pracy w jej najwznioślejszych przejawach, poświęceniu i zapale. Tylko taka praca przygotować nas winna duchowo do chwili, która swym napięciem przewyższy wszystko, cokolwiek odczuwaliśmy dotychczas w życiu, do chwili dotknięcia znowu wolnej ziemi polskiej. Jeśli taka chwila osobliwa ma być dla nas odrodzeniem i zespoleniem duchowym z Krajem, musimy się do tego w dyscyplinie moralnej przygotować. Taką dyscypliną moralną dla nas na emigracji jest najgłębiej pojęta praca, która jak scalkowany pyłek stworzyć na zrąb. Zrąb wolności.

Trudno dzisiaj określić kryteria, jakie przyświecać będą Krajowi w ocenie okresu naszego wychodźtwa. Można jednak sądzić, że praca, celowa, twórcza i ofiarna praca, ten szlachetny miernik czynności myśli i mięśni człowieka, będzie wśród tych mierników – nienajpośledniejszym.

Tyle o pracy. Poza obrębem naszych rozważań pozostają osiągnięcia walki, wszystko, co wojsko polskie poza granicami Kraju dla sprawy wolności zrobiło i co robi. A wśród nich – wspaniałe osiągnięcia polskich skrzydeł, które rozpowiadają światu o Polsce i są podnietą dla trwającego w nieugiętej postawie Kraju. Żołnierz zdaje sobie sprawę z różnicy warunków, w jakich sam walczy, a w jakich walczy żołnierz Polski podziemnej. Jest w naturze polskiej coś z ostentacji, coś, co sprawia, że żołnierz polski dobrze się czuje, walcząc w polskim mundurze, pod polskimi sztandarami, razem z kolegami w zwartym szeregu, ramię przy ramieniu w otwartym boju. Łatwiej mu jest w tych warunkach zdobyć się na najwyższy wysiłek i odwagę. Dlatego w pełni docenia on bohaterstwo żołnierzy podziemnych w Polsce, walczących z ukrycia, ginących bezimiennie. Dlatego wojsko odczuwa, uznaje i docenia najpełniej walkę Kraju i jego udział w odzyskiwaniu wolności, jego wkład do zwycięstwa, oraz rolę w niepodzielnym włodarstwie po wojnie.

W "teatrze wyobraźni", który pomaga nam oglądać chwilę wyzwolenia w Kraju i snuć na jej temat rozważania, widzieliśmy Polskę w warunkach pokojowych. Wojna, która się toczy, posiada tak nieprzebraną skalę możliwości i *zaskoczeń, że moglibyśmy zakładać, iż moment wyzwolenia* Polski może mieć miejsce również i w warunkach prowadzenia przez nią działań wojennych. Co to znaczy dla państwa i narodu po szeregu lat niebytu i barbarzyńskiej niewoli i na jak krańcowy wysiłek zdobyćbyśmy się musieli, aby i tę ostatnią próbę zwycięsko przetrwać – z trudnością nawet zdolni jesteśmy sobie wyobrazić. W rozważaniach niniejszych nie chcemy pominąć jednak i tej tragicznej możliwości. Jeśli przysłowie: "Si vis pacem – para bellum" zawiera gorzkie ziarna prawdy – wypływają z niego ważkie o niezwykłej doniosłości wskazania dla wojska polskiego, które oprócz bieżących działań wojennych prowadzić musi złożone prace przestawiania się na osnowę kadrową po znalezieniu się w Kraju.

Sytuacja ta wysuwa jeszcze bardziej na naczelne miejsce stanowisko Naczelnego Wodza, którego pozycja jako dowódcy wojsk Polski wolnej i podziemnej predystynuje go do dziejowej roli w obliczu polskich działań wojennych w chwili odzyskania niepodległości. Przypomnieć tu należy karne i żołnierskie zameldowanie się przed niedawnym czasem wojsk Polski podziemnej u Naczelnego Wodza w drodze nadesłania służbowej depeszy.

Na łamach naszego pisma w artykule wstępnym z grudnia 1942 r., z myślą o powrocie do Kraju i o jego roli, rzuciliśmy wyznanie, mające prostą żołnierską wymowę: ... "My, żołnierze otwartej walki z wrogiem będziemy prezentować broń przed cieniami żołnierzy, którzy życie oddali za Ojczyznę, przed cieniami męczenników za sprawę polską, za honor! Będziemy defilować przed Nieugiętym Narodem".

W ten sposób oddajemy hołd i palmę pierwszeństwa tym, co Kraju bronili bez przerwy na polskiej ziemi, wyznajemy, że "My jej sługi, jej więźnie, jej obowiązani", na których liczyć może w chwili – gdy wrócimy.

M. J. Hal.

OD REDAKCJI

Niniejszem zawiadamiamy, że fotografię wstępną, umieszczoną w poprzednim numerze naszego dwutygodnika, wykonał p. ppor. T. Biel c.

Germany must be salvaged

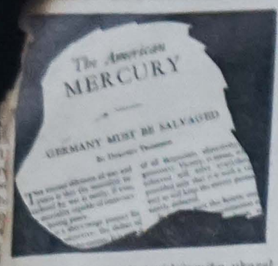

W drugiej połowie października ukazał się w czołowym pśmie niemieckim "Voelkischer Beobachter" artykuł, zawierający stwierdzenie, że naród niemiecki przeżywa kryzys, który może być opanowany jedynie najwyższym wysiłkiem wszystkich Niemców. Organ partii rządzącej Trzecią Rzeszą wzywał do walki z objawami zniepewnia, depresji, braku wiary w przyszłość, słowem – słabości.

Czytając tego rodzaju wezwania przed dwoma laty, ba, nawet przed rokiem jeszcze, powiedzielibyśmy krótko: ot poprostu propaganda na wewnętrzny użytek, zmierzająca do spotęgowania energii mas niemieckich w celu przyśpieszenia, oczywiście, zwycięskiego końca wojny. Dziś wezwania "Voelkischer Beobachtera" mają zupełnie inne znaczenie. To już nie propaganda, to szczere przyznanie się do groźy położenia, z którego żadne drogi wyjścia nie prowadzą do powojennego raju na ziemi, obiecywanego przez tyle lat narodowi, który miał być przez Hitlera podniesiony do rangi "Herrenvolku" czy "Weltvolku". Szumne, zwycięskie hasła zastąpiły coraz natarczywsze, wyraźnie histeryczne wezwania do wytężonej pracy, do trwania na posterunku do końca i za wszelką cenę. Ciężka musi być rzeczywistość niemiecka, skoro takim językiem w piątym roku wojny musi przemawiać do swych rodaków lejborgan Führera.

W Niemczech jest źle, jest coraz gorzej. Wszyscy już, nie wyłączając nawet weteranów ruchu nacjonalsocjalistycznego, myślą z obawą jeśli nie z przerażeniem, o najbliższej przyszłości. Widzą ją w czarnych kolorach. Drżą przed jej widmem. Lecz najbardziej gnębi ich napewno pytanie, jakie siły będą w stanie ocalić Niemcy przed zbliżającą się nieuchronnie katastrofą. Wprawdzie, zwłaszcza po upadku Mussoliniego, Niemcy zdają sobie sprawę z tego, że usunięcie Hitlera i partii otworzyłoby możliwości częściowego ratunku, lecz na pytanie, kto mógłby dokonać tej ciężkiej operacji, nie znajdują odpowiedzi. Odcięci od resztę walczącego z nimi świata, karmieni wezwaniami, groźbami i bombami aliantów, żyją tylko stosunkowo słabymi echami tego, co się dzieje we wrogim obozie. Dlatego zapewne jeszcze dotąd nie zdają sobie sprawy w pełni z tego, że właśnie w krajach walczących z Rzeszą mają wytrawnych adwokatów, którzy postawili sobie za cel uratowanie Niemiec wprawdzie nie od klęski militarnej, lecz od rozgromu po klęsce.

Brzmi to jak paradoks, lecz paradoksem nie jest. Niemcy, wróg numer jeden, nad którego pobiciem pracują milionowe armie alianckie, stale uzupełniane i wyposażane w najnowocześniejszy sprzęt wojenny, wróg, którego sumienie obciążone jest potworną listą dokonanych i dokonywanych w podbitych krajach zbrodni, staje się właśnie w krajach alianckich przedmiotem zgoła troskliwych, subtelnych rozważań i analiz. Kwintesencję tych analiz streszcza najwymowniej tytuł opublikowanego w czerwcu artykułu Dorothy Thompson, wybitnej dziennikarki amerykańskiej, znanej z wielu gromiących Trzecią Rzeszę wystąpień: "Germany must be salvaged".

Jak wiadomo, od czerwca wojna z Niemcami przybrała na sile. Lecz – rzecz znamienna – równocześnie, zarówno w Stanach, jak i w Anglii, coraz głośniejszym echem rozbrzmiewają słowa "Germany must be salvaged", Niemcy muszą być uratowane, Niemcy muszą być uchronione przed najcięższym wymiarem kary, na który w pojęciu każdego człowieka cywilizowanego zasłużyły bezapelacyjnie.

Tak wygląda osobliwy fenomen tego okresu wojny. Byłoby błędem nie dodarowania, gdybyśmy z tego zjawiska nie zdawali sobie sprawy i gdybyśmy nie znali właściwych przyczyn jego powstania. Cóż więc spowodowało, że zarówno w Anglii jak w Ameryce "Problem of Germany" zaczęto nie tylko analizować najwszechstronniej, lecz, że z tych analiz zrodził się już obraz "Germany to-morrow", jakichś przyszłych, pokojowych Niemiec, terytorialnie raczej nieuszczuplonych, a więc w postaci z marca 1939, tylko rządzonych przez innych ludzi, oczywiście stuprocentowych, patentowanych demokratów, gotowych do jaknajpotrzebniejszej współpracy z resztą świata? Czyż tej metamorfozy, która spowodowała, że na ławie oskarżonych przyszłego trybunału międzynarodowego nie zasiądzie już cały naród niemiecki, a tylko jego jaknajbardziej ostentopiowana część partyjna, miałyby dokonać liczne koła emigracji niemieckiej, rozsiane wszędzie w krajach alianckich? Choć są one bardzo ruchliwe i często raporządzają bardzo dużymi wpływami, nie byłyby nigdy w stanie spowodować tak radykalnego zwrotu. Brüningowie, Grzesińscy Stampferowie, Mannowie, Voglowie, Kahlowie i jak się tam ci wszyscy zwą, którzy świadomie czy nieświadomie przygotowali przyjście Hitlera, wyzyskali tylko sytuację, która, w miarę zbliżania się frontów do granic Niemiec, zaczęła grać coraz wyraźniej na rzecz zwyciężanego wroga numer jeden.

To zbliżanie zaczęło się dokonywać właśnie w roku bieżącym z dwóch stron i na dwóch frontach: rosyjskim i anglo-amerykańskim we Włoszech. Wobec braku wspólnych założeń politycznych, dotyczących przyszłości kontynentu europejskiego, pierwsza Moskwa utworzyła u siebie Komitet Wolnych Niemiec i zezwoliła, aby na swym sztandarze wypisał hasło ratowania Niemiec. Przewodniczący tego komitetu Erich Weinert w jednym ze swych artykułów, poświęconych temu komitetowi, wzywał wszystkie odłamy niemieckiej myśli politycznej do utworzenia wspólnego frontu walki (Kampffront). "Coraz bardziej pogłębia się świadomość – pisał, – że tylko zjednoczenie całego narodu niemieckiego w jeden potężny front walki może jeszcze ustrzec nas przed katastrofą narodową". Przed walkę z nazizmem do ocalenia Niemiec – tak można byłoby określić sens istotny deklaracji "Wolnych Niemców", formułowanej napewno dopiero po uzyskaniu wyraźnego placet Moskwy.

Troska Moskwy o przyszłe Niemcy wywołała podobne troski po stronie alianckiej. Na wspólnego wroga zaczęły nagle obie strony spoglądać jak na z rzadkiego partnera, byleby tylko zrzucił z siebie skórę wilka i wdział na się szaty łagodnego baranka. Zwrot ten wyzyskały natychmiast emigracyjne koła niemieckie wszelkich odcieni, zgłaszając się w roli przedstawicieli przyszłych Niemiec, na których współpracę Waszyngton i Londyn mogą liczyć w niemniejszym stopniu co Moskwa. "Germany must be salvaged" stało się hasłem, towarzyszącym potężniejącej akcji wojennej przeciwko Niemcom. Niemcy przegrywające wojnę, zaczynają już przed klęską wygrywać ją politycznie. Zdawało się bezpowrotnie pogrzebane pomysły ratowania Niemiec, które doprowadziły w dwudziestcia lat po ostatniej wojnie do sprowokowania współczesnej katastrofy, odradzają się z niebywałą siłą. Inne były wprawdzie okoliczności towarzyszące tym pomysłom w 1918 roku, inne są w chwili obecnej. Istota rzeczy nie uległa zmianie. Wypadkowa sprzecznych interesów zespołu Alianckiego gra, jak grała po poprzedniej wojnie – na rzecz Niemiec.

W bombardowanej Rzeszy, – w kraju pogłębiającego się z dniem każdym pesymizmu i zwątpienia, w kraju straszonym przez swych "Fuhrerów" widmem podziału Niemiec i bezmała likwidacji państwa niemieckiego, masy niedoszłego "Herrenvolku" nie przeczuwają nawet w jakim stopniu papiery niemieckie poszły w górę na międzynarodowej giełdzie politycznej. Czy ta zwyżka jest objawem przejściowym, czy też trwać będzie stale, zależeć będzie od tego, czy wszystkie państwa walczące z Niemcami ustalą wspólny pogląd na przyszłość spraw kontynentu europejskiego, czy też do dnia klęski militarnej Niemiec istnieć będą w tej materii niedopowiedzenia lub wręcz poglądy rozbieżne.

W tym ostatnim wypadku hasłem dominującym w sprawie Niemiec, rozbrzmiewającym w stolicach mocarstw alianckich, będzie rzucone już hasło o konieczności ratowania narodu niemieckiego po jego klęsce militarnej. Kryje ono w sobie niebezpieczeństwo powtórzenia się wszystkich błędów polityki powersalskiej, których konsekwencją był najazd Niemiec na Polskę i rozpętanie obecnej burzy dziejowej. Slogan ten znają już szczyty rządzące Trzecią Rzeszą. Jutro dowiedzą się o nim masy niemieckie, wprawdzie przygnębione i zmęczone, lecz mające jeszcze pełne uszy "gigantycznych" planów niemieckich "urządzania" Europy i Świata. Pokrzepione na duchu, czekać będą na dzień klęski w przekonaniu, że nie zamknie on możliwości podjęcia za pięć czy piętnaście lat nowej próby opanowania kontynentu europejskiego.

T. M. K.

WPŁYW ZIMNA NA USTRÓJ LOTNIKA

Temperatura powietrza obniża się przeciętnie o około 2° C. na każde 1.000 stóp wzrostu wysokości, osiągając punkt zamarznania na wysokości około 10.000 stóp. Na wysokości między 30-40.000 stóp spada ona do 56° C i pozostaje stałą aż do górnych warstw stratosferycznych. Dzieje się tak dlatego, że promienie słoneczne odbite od ziemi ocieplają dolne warstwy powietrza, natomiast powyżej 40.000 stóp zjawisko to ustaje prawie całkowicie, przeto temperatura pozostaje stałą.

Nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że przy lotach na wysokości powyżej 25.000 stóp zimno jest prawie jednakowe, niezależnie od tego, czy lot odbywa się ponad krajami podzwrotnikowymi czy też ponad Anglią.

Piloci jednoosobowych samolotów myśliwskich naogół dobrze są chronieni przed zimnem przez ciepło, które promieniuje od silnika, znajdującego się z przodu kabiny. Załogi natomiast samolotów bombowych, w których silniki znajdują się w skrzydłach, zabezpieczeni są od zimna za pomocą instalacji ogrzewającej.

Pierwsze objawy oziębienia ciała są: ociężałość i zmniejszenie stopnia skupienia uwagi. Z tego powodu praca, wymagająca dużego wysiłku przy lotach bojowych, staje się trudniejszą, tymbardziej, że pod wpływem działania zimna człowiek szybciej się męczy i wyczerpuje, a sprawność jego ustroju jest mniejsza.

Gdy działanie zimna trwa przez czas dłuższy, mogą powstać odmrożenia. Sprzyja temu ociężałość i zmniejszenie ruchliwości ciała.

Niska temperatura powietrza może wywołać oziębienie ogólne, a również odmrożenia przeważnie rąk i nóg z powodu zwolnionego krążenia krwi i dużej odległości od serca.

Natychmiastowe odmrożenia mogą powstać przy dotknięciu ręką zimnego metalu, co miewa miejsce, gdy strzelcy zdjąwszy rękawice, naprawiają zacięcia karabinów.

W czasie lotów wysokościowych, wymagających pobierania dodatkowego tlenu, głód tlenowy może wybitnie przyczynić się do powstania odmrożeń. Oziębienie ustroju zwiększa zapotrzebowanie na tlen, gdyż tkanki wymagają dostarczenia większych ilości tlenu dla wytworzenia ciepła. Stąd w czasie lotów w zbyt niskiej temperaturze lotnicy powinni pamiętać, by ilość pobieranego tlenu była wystarczająca.

Przy pierwszych objawach oziębienia lub odmrożenia palców należy poruszać palcami rąk i nóg. Stosowanie lekkiego masażu jest pożyteczne w tym wypadku, gdy czucie w odmrożonych częściach ciała jest zachowane. Gdy natomiast czucie zanikło i powstało całkowite odrętwienie, przy poruszaniu i masażu palców odmrożone tkanki mogą ulec uszkodzeniu. Toteż należy wówczas postępować bardzo ostrożnie i pod żadnym pozorem nie stosować masażu.

Odpowiednie i ciepłe ubranie tworzy dobrą ochronę przed zimnem. Należy jednak upewnić się, czy ubranie jest suche. Jest rzeczą ogromnej wagi, by w czasie zimnej pogody personel latający otaczał szczególną troską swe ubranie lotnicze. Lotnik jest osobiście odpowiedzialny za należyty i suchy stan swego ubrania lotniczego. Obecność wilgoci sprzyja powstawaniu odmrożeń, gdyż wilgotna skóra łatwiej marznie, niż sucha. Zjawisko to znane jest oddawna, a jako pierwszy wspomina o nim w literaturze baron Lerray, który był jednym z lekarzy Napoleona w czasie jego odwrotu z Moskwy. Zauważył on, że odmrożenia powstawały łatwiej w dnie wilgotne, niż w dnie suche. Zostało to potwierdzone zarówno przez badaczy krajów arktycznych, jak i przez alpinistów.

Z powyższego wynika, że lotnicy będąc narażeni na działanie zbyt niskiej temperatury w czasie lotów muszą koniecznie wkładać suche i odpowiednie ubranie lotnicze.

W/Cdr. R. H. Winfield,
A.F.C., M.B., Ch.B.

Odpoczynek zaczyna już nudzić. Bo już trzy tygodnie jak myśliwcy warszawscy opuścili "gorące" południe i przyszli na odpoczynek na północ. Południe "gorące" wcale nie sprowadza klimatu... W ciągu sześciu miesięcy w najżywszej akcji przeżyli niejedną "gorącą chwilę", nawet przy temperaturze grożącej odmrożeniem nosa. A dziś, według słów "rzeczoznawców", nadsłuchują jak skrzypi po nocach oś ziemska na biegunie. Nie są aż tak daleko na północy. Uciszła tylko dla nich wrzawa bojowa "południa", a hałas latania treningowego wydaje się ciszą w uszach dzwoniącą. Popłynęły szare monotonne dni, podobne jeden do drugiego jak krople wody. Życie się ustabilizowało. Wiadomo co będzie jutro, pojutrze, a nawet za tydzień. Pogoda będzie lotna – polata się, pokręci, postrzela w powietrzu, a nielotna – postrzela się na ziemi. Niby program zajęć wcale nie męczący, a jednak nie pociągający na dłuższą metę. Czegoś brakuje do dobrego samopoczucia. Brakuje dreszczyka...emocji...tego w co jest tak obfite południe.

Lecz oto jeden mglisty dzień październikowy zapowiedział się inaczej. Zadrgał nerw w dywizjonie. Bo oto całkiem coś innego, rzadkiego ma spotkać. Dreszczyk niecierpliwości i emocji przebiega wszystkich. – Ma przyjechać Naczelny Wódz.

Zapowiedziany dzień rozpoczął się, jak zwykle, mglistym porankiem.

Żeby chociaż się rozpogodziło – szepce ten i tamten. Przecież nie można latać w taką pogodę. A szkoda, żeby odłożyli przylot dostojnego gościa.

A mgła wisi, od czasu do czasu pada drobny, jesienny deszczyk. Krajobraz smutny i senny. Spitfire'y śpią odrętwiałe w swych box'ach. Mechanicy, korzystając z chwilowego odrętwienia zawsze tak żywych i ruchliwych ptaków, dobrali się do ich serc, uszczelniając tu i ówdzie już nieco wypracowane "zastawki i arterie". Sprawdzają "uzębienie i unerwienie". By w każdej chwili mogły pokazać swe szpony i zęby, niosąc na swych smukłych dziobach napis "Poland".

Pracują i czujnie ucha nadstawiają na przychodzące wiadomości z "Signal Office". Wtem przyszła wiadomość... Błyskawicznie rozchodzi się z ust do ust, że już leci.

Z niedowierzaniem spoglądają na niebo... Zrzucają swe zaoliwione kombinesony robocze, chowają klucze i kombinerki i za chwilę stoi oddział w hełmach stalowych z bronią u nogi. Jednakowo są zwykli władać kluczem i karabinem. Przed chwilą gromada rzemieślników, majstrów– przeobraziła się w dziarski oddział honorowy.

WIELKA SŁAWA
PODCZAS WIELKICH WOJEN

Płaszcze nieprzemakalne
Burberry, płaszcze wojskowe
i mundury, odznaczają się tu
doskonałością ubioru wojskowego
i zabezpieczeniem przed złą
pogodą w każdym klimacie.

BURBERRYS LIMITED HAYMARKET London, S.W.I

NACZELNY WÓDZ U MYŚLIWCÓW IM. WARSZAWY

Słychać trzask chwytu bronią i warkot wynurzającego się z chmur "Lochseed'a". Jeszcze chwila i "Lochseed" dotyka ziemi. Wolno kołuje pojękując silnikami, jakby zmęczony po ciężkiej przeprawie. Wreszcie parsknął i śmigła stanęły.

Otwierają się drzwiczki. Oddział honorowy prezentuje broń. Z samolotu wysiada Naczelny Wódz w towarzystwie Dowódcy Lotnictwa i innych oficerów.

Naczelny Wódz odbiera raport i przechodzi przed frontem oddziału.

Ileż to myśli przebiega pod stalowymi hełmami...

– Naczelny Wódz...Coś dalekiego, wielkiego...I oto takie bliskie i swojskie. Jego siwy włos i dobre chociaż przenikliwe do głębi oczy, które zdaje się, zaglądają wprost do serca, budzą jakieś dziwne uczucia...Jakiś dreszcz przebiega po grzbiecie, jakaś siła tajemna wyciąga pierś, ręce ściskają prezentowaną broń a serce bije tak głośno – by w Polsce było słychać...!

Zajmują miejsce w samochodach i oddalają się w stronę "dispersal'u" dywizjonu. Za chwilę rozlega się okrzyk żołnierskiego powitania.

Naczelny Wódz staje przed frontem dwóch eskadr i w krótkich słowach daje dowód, jak bliskie jemu jest lotnictwo. Jak dokładnie zna jego szyny i troski. Wie, że dywizjon, chociaż jest jednym z najmłodszych z pośród organizowanych na ziemi brytyjskiej, dobrze zasłużył już na posiadane imię "warszawskiego". Wie ilu stracił pilotów na zawsze, ilu czasowo – siedzących w niewoli, ile zwycięstw odniósł. Wierzy, że dywizjon, wywodząc się z Warszawy i nosząc jej imię, kitce jest symbolem męstwa i waleczności, czerpie z niego natchnienie do wielkich czynów, by być godnym dzieckiem Warszawy, by mieć prawo, może już nie za długo, lądować na zbroczonej tak obficie krwią ziemi warszawskiej.

Przed frontem oddziału stoją w szeregu kilku pilotów i mechaników. Oni przeżywają jedną z najpiękniejszych chwil ich żołnierskiego życia. Oto padają słowa odczytanego rozkazu o odznaczeniach i Naczelny Wódz przypina na ich piersiach Krzyże Walecznych lub Zasługi.

Któż to nie przeżywał w swych chłopięcych latach cudnych snów o tej chwili, kiedy na piersi jego zabłyśnie znak męstwa w boju, lub niemniej ważnego męstwa w pracy, od której tak bardzo zależy czyjeś życie i szanse zwycięstwa.

Dla nich sny się ziściły. Stoją teraz prężne dumnie udekorowane piersi i wraz z Naczelnym Wodzem odbierają defiladę.

Maszerują eskadry, oczy wszystkich ślizgają się po biało amarantowych wstążeczkach i niejednemu na myśl przychodzi:

– O! Niech tylko znajdę sposobność...

Po defiladzie Naczelny Wódz zwiedza pokój pilotów. Dowódca dywizjonu przedstawia kolejno całą swą skrzydlatą rodzinę.

– Oto por. pil., który ma już 8-miu Niemców na rozkładzie. Naczelny Wódz gratuluje mu pięknego wyniku, rozpytuje o szczegóły. Wpatruje się uważnie w młodą, spokojną twarz o odcieniu skromności w spojrzeniu, pomimo, że już musiało ono ogarnąć niejedną ciężką sytuację, o czym zresztą świadczy i pokaźna liczba samolotów strąconych i na piersiach baretki najwyższych polskich i alianckich odznaczeń bojowych.

– A oto pilot, który spędził dwa lata w niewoli i w pierwszym tygodniu pobytu w dywizjonie zestrzelił dwóch Niemców, sam został zestrzelony i przepłynął Kanał na "dinghy" w 85 godzin. Naczelny Wódz znał już tę przygodę, albowiem żywo interesował się nią od początku do końca. Teraz jeszcze raz chciał słyszeć z ust autora całą historję, a po wysłuchaniu ucałował go serdecznie.

– Ten znowu sierżant, o chłopięcym wyglądzie, odbył już dużo lotów bojowych i jużby czas dla niego zasiąść do książki i pójść do szkoły podchorążych. Ale cóż z nim zrobić, kiedy woli walczyć niż przysiąść faldów. Naczelny Wódz rozmawia z nim po ojcowsku, wreszcie ściska mu dłoń, biorąc przyrzeczenie, że pójdzie do szkoły.

– A ten pilot ma trzech na rozkładzie, tamten – dwóch, kilku po jednym. Każdy otrzymał już chrzest bojowy. A oto inżynier, który czuwa nad sprzętem,...

Każdym interesował się Naczelny Wódz, z każdym porozmawiał i każdy będzie miał tę chwilę w pamięci na zawsze.

Zapanowała atmosfera serdeczności i zbliżenia. Obiad, w skromnym kasynie, odbył się wśród wybuchów dobrego humoru. Następnie znów zawarczał "Locheed" i skrył się w szarym jesiennym niebie, unosząc dostojnego gościa, a dywizjon pozostał z nową wypełnioną kartą historii. Kiedyś powiedzą w Kraju – jak żyli, walczyli, czym się smucili i z czego cieszyli się "Warszawscy Myśliwcy".

L. K.

KAPITAN JERZY ZAREMBA

Z CYKLU: "SYLWETKI LOTNIKÓW"

Ileż wielkości kryje się w duszy polskiej, duszy wolnej, rwącej się zawsze do walki o słuszną sprawę, gardzącej życiem za cenę niewoli. Zagubieni w wirze wojny, oszołomieni chaosem przelewających się wydarzeń, stajemy się nieczuli na rzeczy, którym nie wtórzy rozgłos komunikatów wojennych, propagandy, które nie brzmią tryumfalną, wysoką nutą bohaterstwa na miarę wyczynów. Jesteśmy zblazowani. Tylko rzeczy naprawdę mocne i niecodzienne, rzeczy wstrząsające potrafią do nas przemówić i nas wzruszyć. Tymczasem pod powłoką dni i wydarzeń codziennych na prawo i na lewo od nas, na każdym kroku i w każdej potrzebie możemy odkryć ciche bohaterstwo codzienne, o ileż szczytniejsze od bohaterstwa wyczynowego, bo gdy to ostatnie błyszczy jednorazowo jak wspaniały olśniewający meteor, tamto bohaterstwo ciche, opromienia całe życie. Blask jego ma to do siebie, że nie boi się czasu; w miarę jak płyną miesiące i lata, nie tylko nie słabnie, lecz nabiera siły i przemawia z odległości mocniej, niż wtedy gdy było blisko nas, tak blisko żeśmy jego nie dostrzegali.

★

Komunikat Fighter Command z dnia 13 sierpnia 1941 r.

"Dywizjony polskie w dniu dzisiejszym podczas wykonywania wymiatania nad Francją stoczyły walkę z myśliwcami nieprzyjaciela. W wyniku walk zestrzelono 3 samoloty nieprzyjaciela napewno, jeden prawdopodobnie i dwa uszkodzono. Z lotu nie powrócił dowódca dywizjonu toruńskiego kapitan Zaremba Jerzy".

★

Tyle komunikat. Sucho. Lakonicznie. Treść ograniczona do podania zwycięstw i strat, bo to jest istotne. Coprawda uwaga, że kapitan Zaremba był dowódcą dywizjonu już nam coś mówi, że nie był to zwyczajny tylko pilot. Z tego jednak, że był dowódcą nie wiele możemy wywnioskować o jego zaletach osobistych, o jego charakterze. Na wojnie dużo się rodzi dowódców i dużo ginie. Dziś kapitan Zaremba jest uważany za poległego w walce.

★

Z aktów długo nieprzeglądanych, wypływa któregoś dnia na światło dzienne prośba kapitana Zaremby o przydział do dywizjonu myśliwskiego, pisana własnoręcznie przez niego zaraz po przybyciu do Anglii. Prośba ta bez najmniejszej zmiany stylistycznej, bez żadnych korekt i poprawek, poza ominięciem jednego nazwiska z przyczyn zrozumiałych, wygląda następująco:

Kapitan pilot Zaremba Jerzy
Blackpool dn. 29.VII.1941.
Pan Inspektor Polskich Sił Powietrznych
drogą służbową w Londynie.

Proszę o przydzielenie mnie do jednego z rzutów dywizjonu myśliwskiego ppłk. pil. M.

Melduję, że z powodu późnego przybycia do Francji, a mianowicie w dniu 18 maja 1940 r., nie mogłem należeć do dyonu Finlandzkiego, ani do grupy instruktorskiej pilotów z Montpellier, ani do polskiej grupy pilotów R.A.F. Opóźniony przyjazd do Francji nastąpił z tego powodu, że w pierwszych dniach września 1939 r. zostałem ranny w walce powietrznej z trzema samolotami typu Junkers 88. W walce tej otrzymałem 9 ran w lewą nogę i 1 w rękę. Po wylądowaniu na lotnisku zasadzki zostałem przewieziony do szpitala w Poznaniu, a następnie do szpitala im. Marszałka Piłsudskiego w Warszawie. W szpitalach warszawskich przebywałem na kuracji do dnia 3 stycznia 1940 r. W dniu 3 stycznia uciekłem ze szpitala, udając się do Francji. W czasie przekraczania granicy polsko-słowackiej w dniu z 18 na 19 stycznia z powodu trzydziesto-stopniowego mrozu, długiej i górzystej drogi (30 km.) śniegu po pas, osłabłem i zemdlałem. Współtowarzysze wędrówki dociągnęli mnie do pierwszego osiedla w Medzilobowce, po stronie słowackiej, gdzie okazało się, że mam odmrożenia trzeciego stopnia obu rąk i nóg. Po dziesięciu dniach zostałem znaleziony i aresztowany przez żandarmów słowackich, a następnie przewieziono mię do szpitala w miejscowości Humenne, gdzie przebywałem na kuracji przez 2 miesiące i 2 dni. Dnia 31 marca 1941 uciekłem w bieliźnie ze szpitala i w dniu 10 kwietnia przedostałem się na Węgry, gdzie zameldowałem się w konsulacie Rzeczypospolitej Polskiej w Ungwarze. Następnie przez zieloną granicę dostałem się do Jugosławii, a potem już drogą legalną do Francji.

Jeżeli choćby trochę swojemi przeżyciami przysłużyłem się Polskiej Sprawie, proszę o umożliwienie mi wzięcia jaknajszybszego udziału w walce.

Zaremba kapitan pilot.

★

Ileż wielkości kryje się w duszy polskiej, duszy pięknej, wolnej, wspaniałej. Zagubieni w szarzyźnie dni codziennych zapomnieliśmy dostrzegać te blaski w naszym narodzie, które nas przeprowadziły przez wszystkie drogi krzyżowe przeszłości i które nas przeprowadzą przez wszystkie klęski i zmagania.

Stefan Łaszkiewicz.

COLLETTS LTD
Zakłady Krawieckie
i
Dostawcy konfekcji męskiej
dla
Polskich dywizjonów
53 SHAFTESBURY AVENUE
LONDON, W.I
5 KING STREET, NOTTINGHAM
92/93 NEW STREET, BIRMINGHAM

LEAVES FROM THE DIARY OF A POLISH FIGHTER PILOT

Le Havre and Cherbourg. A sigh of relief—now all I have to do is to fly home and that, after all, is a trifle. What a success! Possibly nobody has yet brought home photographs taken at such short range.

I switched the radio to transmit, and to report to my Squadron-Leader that I have been in action, and am on my way back to base. I can hear my Squadron talking very far away. Now for the shortest way home.

I keep a little to the left of the protecting shield of sun, which has, as it were, enfolded me in his embrace, protecting me from the Focke Wulfs. I am grateful to him, but now feel safe. I see the coast of England and nothing, it seems, divides me from the happy moment of getting home and talking of my adventures.

Just in that very moment of blissful gladness, of quite childish joy—suddenly, like thunder from a cloud in the sky, the engine cuts. My hair stands on end. Hot and cold waves in turn surge through my face. Thoughts feverishly crowd into my brain. Perhaps the petrol pressure has fallen, because of the height. I turn the pressure switches; I set the levers in all possible combinations—nothing does any good. The airscrew is turning only because of the rush of air. I press the fuel gauge button. The inevitable becomes apparent in the shape of the zero on the dial.

I look everywhere for the reason for engine failure. It can't be shortage of fuel. After all, I should have enough for half an hour yet. The instrument, however, speaks only too clearly, and the engine confirms its showing by a categorical refusal to work any more.

What now! I am flying at 25,000 feet. The French coast is below me and nearly a hundred miles of water separate me from England. Shall I save my life? Go back and land in France?—that means slavery. Shall I bale out into the sea, so far from England and with night coming on? The great unknown!

Oh God, was I made to be a slave? I have already spent two years in hard slavery. Only a miracle snatched me alive from that, to make my dreams of *fighting come true. Now, God, You* have given me so little to do and I ought to do so much for my country.

I returned to Poland after her fall to save the life of someone dear to me, and it cost me two years in prison. Prison! Wonderful dreams of battle and death as a free, fighting Pole sweetened that long nightmare. My dreams came true. I will not die in slavery!

I press the radio button and call "May Day." In a short while I have made contact with the Controller in the Operations Room. There they plot me. Everything goes very smoothly; that living voice from England brings me more courage. I talk quite calmly. I transmit for a "fix" and tell them about everything that has happened—that I have been in action, have shot down one, that I am very sorry that the combat film is going to sink along with the plane.

Gliding quite a long way, it seems to me that I have crossed half the Channel. The Controller gives the course—the same course that I have steered from the beginning. He advises me to bale out at 4000 feet. I answer that I am on my last 10,000.

The inescapable minute draws near; my heart begins to beat faster . . . faster. I make ready.

The English coast is not to be seen. Clouds cover it. Off come my gloves—the cockpit cover and doors are open.

Probably I have already crossed two-thirds of the Channel. I unstrap myself. Once again I tell the Controller that I am going to bale out in a minute. He answers, "You're quite near already. We shan't leave you in the water for long."

I pull off my helmet and with it my microphone connection with the world is broken. The altimeter reading is 5000 feet. I put the nose of the aircraft down in order to gain greater speed. I whisper "God help me!" I start to put the plane on to her back. I feel centrifugal force increasing and throwing my body free from the seat—straps hard against the right-hand side of the cockpit. My feet fall from the rudder-bar. The stick is snatched from my hands, but the plane is not yet on her back.

Now, out of control and still only half on her back, she dives towards the water, and air-pressure holds me against the back of the cockpit. I make desperate efforts to catch hold of something to force myself out but do not succeed. I struggle. My fear, in face of the approaching water, increases. Will this be the end?

Suddenly I get a foothold on something solid. I bend double and with all my strength straighten up like a spring. The air stops whistling in my ears—I am outside the aircraft. My hands hastily seek the rip-cord. A sudden shock and I hang below the white bowl. A sigh of relief.

Sight embraces only limitless grey water as I plunge down. In front of me is a great orange—the sun; behind, the Spitfire I left only a moment ago.

The coast is not to be seen. I look below to judge the distance to the water. I can see a piece of leather torn from the toe of my strong new flying boots. I must have caught it on something in the cockpit.

The grey mass of water becomes ever more distinct. Already I can see white-capped rollers, deeply concave valleys. The rough seas fill me with consternation.

I press down on the lever of the air-bottle on my Mae West and I pull on the parachute lines to lessen swing. The bottle stops hissing. As far as I can judge, my Mae West is not fully inflated. I want to blow it up with my mouth through the tube—too late!

White masses of water are just under my feet. I turn the safety buckle of my parachute harness and the next moment I feel myself touching the water. I strike the buckle so as to free myself from the harness and I plunge completely under water. I begin to strike out with my hands so as to get up to the surface. After a time I see the canopy of the parachute gently climbing up on the sloping side of a mountainous wave. Now, along with the whole mass of water, it is being hurled straight on top of me. In mortal fear I throw myself to one side to escape being covered.

My legs are entangled in the lines and the sinking parachute is pulling me down with it. Every second waves wash over my head. I struggle with my hands to keep myself on the surface. I try to kick off the entangling lines—I try to unravel them with my hands, but I sink as soon as I stop swimming. My Mae West scarcely supports me. Waves strike me in the face. I gulp in the bitter salt water, coughing, choking.

Pulling the dinghy to me to open it, I cannot find the air-bottle, and I have to let it go in order to get to the surface again. After a struggle, I get hold of the bottle for a moment, but then I cannot find the pin in the cap. Again I let go and again, coughing and choking, strike out with my arms.

I feel my strength failing me. It is getting dark. Around me are walls of water three yards high. All at once I see two Typhoons, very low and just overhead. Perhaps they are looking for me; but what can they do? Who could spot a head on a rough sea at evening?

Again I collect the rest of my strength and pull the dinghy towards me by the cord; once again I feel for the pin. In vain I try to turn the immovable cap. In desperation my nails claw the bottle. In vain! Again I am under the water. I push the dinghy away and get up to the surface. I want to gulp in air. A wave strikes me full in my open mouth—a cough, a spasm of sickness, chaos in my head.

A seagull hovers near me. It cocks its head on one side and looks at me. Oh bird! You have already seen more than one such tragedy. But it only calls out something which sounds like a farewell, and flies away. Well, for me! Tomorrow the papers will print "One of our fighters is missing." Who knows, except those who are missing, how much horror and despair this word contains?

God forgive me my trespasses, but I have no one to forgive. Lydia, darling, like this you become a widow.

Thinking of her gives me strength to fight again. Swimming on my back, I cough again. Only the dinghy is pulling me down. Use less ballast? Oughtn't I to unfasten it? I shall swim in my Mae West only, having previously blown it up a little more. Already I have the snap-hook of the lace in my hand and I try to unfasten it. Somehow I am unable to do so.

Well, I will try again to blow it up and if I am unsuccessful I will get rid of it. I pull the shapeless mass of rubber towards me and, having found the bottle, I notice a wire ring hanging from the cap. A movement and the ring is away. The cap is twisted and the bottle is hissing. Oh God, I thank Thee! I pray aloud.

I begin to clamber into it, but it isn't so simple as that for anybody as exhausted as I am now. Holding the handle of the dinghy, my head resting on its edge, I swim for a time. Then I take hold of the two handles and push half my body into it. I lie on my belly in the bottom of the dinghy and rest. At last, collecting all my strength, I turn round and sit right way up. My head is spinning. Every now and again I am torn with vomiting. My teeth are chittering, my body is shivering with cold, and my ears ache painfully.

It is almost dark—especially when I am in the troughs of the waves. I bale the water from the dinghy. The work makes me feel warmer. I fasten the apron over my legs . . . I hide my frozen hands under the apron, hoping to hold out until morning. In the morning they will come and rescue me.

Anyhow, they know where I am. It is true that the storm is carrying me away from the English coast, but what difference does that make to planes? They will find me if they are looking for me, and I have probably earned the reward of a conscientious search.

Terror suddenly breaks in on my sweet dreams of rescue. A wave as big as a house is rushing in my direction . . . a vertical wall, with a white coping of foam. Oh Jesus! . . . it will overturn me.

I barely have time to think before tons of water fall on me and a mighty blow overturns my dinghy. . . . I struggle to free my hands from the apron. . . . I choke, hanging head downwards in the water . . . deathly fear . . . what an irony of fate to perish here like this when I am nearly to be rescued.

A despairing effort . . . a wrench, and the rear curtain is torn away. I raise myself from under the dinghy, gulp some air, and again struggle under the dinghy to free my legs. At last I am quite free. I get to the surface again and, holding the dinghy, I rest.

With much difficulty I turn the dinghy over, and slowly waiting for strength after each movement, creep into it. But I do not wrap myself in the apron again. All I do is to tie myself to a long cord attached to the dinghy. As it happens, I am turned over seven times during the night, but I have now no fear of losing the dinghy and no difficulty in getting from underneath.

All I feel is an ebbing of my strength in the battle with this terrific, powerful, ominous element, the sea, on a stormy night. A shell on the sea, flung hither and thither and overthrown without any possibility of fighting back.

Now my fate is in my own hands. With dawn, rescue is certain. . . . To stay afloat till dawn. . . . I decide to win this battle of life and death.

Lew F/O.

(*Copyright reserved.*)

SPOTKAMY SIĘ U DERRYSA

Doznasz rzadkiej przyjemności odwiedzając Derrysa. Nowy establishement Derrysa jest jednym z najnowocześniejszych wielkich magazynów Londynu. Posiada przy tym ustaloną sławę tradycyjnej jakości towaru.

★★★

Restauracja Derrysa jest miłym rendez-vous przy rannej kawie lub podczas południowego posiłku, przy załatwianiu sprawunków.

★★★

Stacja Metro – Kensington – mieści się właściwie w gmachu Derrysa, a posiada połączenia ze wszystkimi centralnymi punktami Londynu w myśl dewizy "METREM DOTRZESZ WSZĘDZIE".

Derry & Toms
Kensington W

Echa polskiego wkładu w baloniarstwo

W październikowym Aeronautics oraz India-Rubber Journal z 16 października 1943, ukazały się artykuły nawiązujące do największego balonu świata (124.790m³), mianowicie polskiego balonu stratosferycznego, który miał się wznieść ze Sławska we wrześniu 1939 r. do próby pobicia światowego rekordu wysokości. Artykuły (pióra ppłk. inż. St. Mazurka, kierownika Wytwórni Balonów w Legjonowie) stanowią opis techniczny konstrukcji (inż. J. Paczosy) balonu, podając wprowadzone w balonie ulepszenia w porównaniu z jego poprzednikami, szczegóły dotyczące wzlotu, lądowania i gondoli, oraz nową metodę gumowania b. lekkich tkanin balonowych. Zastosowała ją po raz pierwszy wytwórnia Guma w Sanoku (jako wynik pracy p. Kubicy). Przewyższa ona dotychczas znane sposoby i ma zastosowanie do wszelkich typów balonów.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO
Buckingham Palace Mansions, Buckingham Palace Road, London, S.W.1
zawiadamia o wydaniu książki:
FLORĘCKI Stanisław:
Podstawowe wiadomości z zakresu ekonomii
str.: 148 cena 5/- sh.
Do nabycia w polskich księgarniach i kioskach.

ZMIANA ADRESU
Uprzejmie zawiadamiamy naszych PT. Klientów:
że z dniem 1 listopada b.r. przenieśliśmy biuro i skład na:
SKŁADNICA KSIĘGARSKA
8 Hope Street, West End, Edinburgh.
Tel. 26573.

LUDZIE I ZWIERZĘTA

Rozdział "Ludzie i zwierzęta" którego druk rozpoczynamy w dzisiejszym numerze jest fragmentem "Pamiętnika niewoli", który ukaże się w wydaniu książkowym za kilka miesięcy. Autor spędził przeszło dwa lata w niewoli niemieckiej udając zwykłego francuskiego żołnierza. Daje w niniejszym rozdziale przekrój swoich przeżyć o tyle różny od zwykłego typu tego rodzaju opowiadań, że naświetla je od strony psychiki człowieka, skazanego tak jak to było w jego wypadku, na prowadzenie podwójnego życia.

Rabenhof jest nazwą gospodarstwa, w jakiem pracował, Schnabel to chłop niemiecki, "chlebodawca" jeńca, Stasiek i Wanda to są Polacy, pracujący pospołu z "Francuzem," autorem niniejszych wspomnień.

Żyję dziwnem, nieprawdziwem życiem. Jeszcze mi trudno w nim zrozumieć sens. Istota trudności polega właśnie na tym szukaniu sensu. Czy aby warto było brać na siebie tak bezlitosny ciężar? Czy istnieje wogóle u końca drogi i tego czasu o niewiadomym wymiarze jakoweś wyjście?

Opowiadając dzisiaj o wydarzeniach, o drobiazgach, o myślach, z jakich składało się tamto istnienie nie mogę uniknąć wyznań niezmiernie osobistych. Zewnętrzna rzeczywistość, powierzchnia egzystencji podminowana była nieustannie refleksjami, których ukryty nurt szukał usprawiedliwienia przed samym sobą nietylko dla wyboru, polegającego na rozszczepieniu osobowości, na pójściu drogą okrężną wymyślnego, sztucznego życia, na ukrywaniu prawdy o sobie – ale także dla uporu, z jakim przy tym wyborze trwałem. Szeroki obszar czasu i samotności pozwalał w dodatku na wyczerpujące analizy takich pojęć, jak odwaga i strach, jak życie i śmierć, jak nienawiść i miłość. Zawsze w ostrym skupieniu tych przeciwstawień, zawierających jak dwa nawiasy najważniejszą treść czucia, niczem psychiczne studium kontrapunktu. Wspomnieniami budowałem przyszłość, pamięć rzeczy minionych podsycała wyobraźnię i widzenie przeżyć idących. Jeżeli tedy przeplatam sprawozdanie z wydarzeń i dziejów tego okresu obrazami już nie myśli nawet, ale poprostu stanów duszy i jeżeli odnajduję w minionej codzienności jeńca intymne reakcje człowieka, skazanego w tym czasie na prowadzenie podwójnego życia – to dlatego, że się w moim widzeniu owej przygody nie da już nigdy rozdzielić tych dwóch światów. Nawet gdyby chwilami miał z nich rosnąć dla innych (i dla mnie) melodramat. Nawet gdyby wyglądały na śmieszność, albo na swego typu ekshibicjonizm. I chociaż inni napewno więcej, napewno lepiej umieli cierpieć. I chociaż mają do powiedzenia o tem ważniejsze rzeczy, niż te jakie ja mówię.

Wojna nie jest zjawiskiem abstrakcyjnym; nie istnieje w oderwaniu od człowieka. Wojna składa się cała z takich bardzo osobistych, niepowtarzalnych czuć i widzeń i wzruszeń, których świadectwo notuje każdy w pamięci jako własność nie do odebrania, a z której dzisiaj, jak z filmu, robię odbitkę dla innych. Filmu jednak nie sposób zmienić, choćby w odbitce tu i ówdzie przychodziło czynić retusze, choćby próbować nowego montażu, a gdzie niegdzie nawet śmiałych skrótów. Wywołany z pamięci film zawiera dotąd wszystko moje ówczesne bogactwo, całą treść wszelkich posiadań, toteż całością tego pamiętania zbliżam się dzisiaj odnowa do onej pory prób i przygód, wewnętrznych zawsze i w głębi duszy rzeczywistszych naprawdę, niźli powierzchnia wydarzeń.

★

Żyję dziwnem, nieprawdziwem życiem. Niewiarygodna jest ta przygoda, kiedy spojrzeć na to trochę z boku, w oderwaniu od samego siebie. Jest z tych, jakie zdarzają się innym, nigdy sobie. Jest z tych niemożliwych, nieprawdopodobnych wydarzeń, które w opowiadaniu brzmieć mogą fałszywie. I nawet we wspomnieniach tak wyglądają.

Pamiętam nagle, jak drobny wycinek tamtej obcej rzeczywistości ową głęboką odrazę i nieufność lęku, jaka dzieliła mnie zawsze od Niemców, na których codzienną obecność byłem skazany. Otoczony ludźmi cały czas, prowadziłem przerażone życie samotnika.

Potrzeba przyjaźni "le besoin de tendresse" wypowiadała się wówczas głównie stosunkiem do zwierząt. Wieczory i noce miałem wypełnione obecnością kolegów-jeńców. Nikt mnie jednak, mimo admiracji dla Gandhiego nie nauczy kochać krów, tych olbrzymich mechanizmów trawienia, którego ciągłym świadkiem i właściwie ofiarą bywałem po kilka razy dziennie. Ładowało się w nie kupy ściętego rano koniczu; żarły łakomie, pochłaniały każdą ilość trawy albo siana, rzuconego w koryto, mlaskając grubymi wargami, nadymały się, rozdęte jak banie, wypakowane od środka zielonością, jak dynamitem. Tylko czekać – wybuchną. Obora była pełna odgłosów tego zajęcia. Nieustająca konieczność wyprzątania jego śladów stanowiła swego rodzaju syzyfową pracę. Za każdym wejściem do obory trzeba było zaczynać do nowa.

Cóż to za straszny wysiłek samo trawienie. Leżały, stękając z natężenia, żując leniwie i długo, pochłonięte wyłącznie tą jedną jedyną funkcją. Obserwowałem je pilnie, uczyłem się rozpoznawać indywidualności; każda była inna, mimo pozorów podobieństwa, różniła się intensywnością łakomstwa, bierności i tępoty, tego krowiego zamyślenia, tego porykiwania smutnego, jakie huczało pod niskim sklepieniem, stanowiąc swoisty, głosowy odpowiednik częstych stanów mojej własnej duszy.

Wielkim dniem dla krów był dzień, kiedy na łąkach podrosła ostatnia przed zimą trawa i kiedy wypuszczano je znowu na pastwisko po blisko rocznym zamknięciu w półmroku i wilgoci obory. Spuszczone z łańcuchów wybiegały na świat jak nieprzytomne z radości i zaskoczenia, z podniesionym ogonem, wierzgając szaleńczo, oszalałe nagłą wolnością, z którą niebardzo wiedziały co zrobić. Toteż całe moje zajęcie jako pastucha, polegało głównie na przeszkadzaniu krowom raz wypędzonym na podleśną łąkę, w ich zamiarach powrotu w podwórze. Jak niesforne dzieci, próbujące nabrać pilnującego ich wychowawcy, krowy korzystały z każdej chwili mojej nieuwagi, aby wymknąwszy się poza zasięg mego kija nietylko wejść w szkodę, ale najkrótszą drogą, galopując niezgrabnie, ruszyć z powrotem w podwórze, gdzie je zastawałem stojące przed zamkniętymi drzwiami obory i marzące, aby je wpuścić pod dach. Nie tak wyobrażałem sobie idyllę pasterskiego żywota, odpowiedzialny za moich dwadzieścia krów, goniący za coraz to inną i pilnujący bez przerwy, aby mi się całe towarzystwo nie rozeszło. Rolę pasterskich psów, por' nieobecność prawdziwego okazu psa grali dwaj młodsi synowie gospodarza, ale biorący jednak obowiązków swoich zbyt poważnie. Toteż kiedy mi jedna z upartszych krów wyłamała już poraz trzeci, uznałem to zjawisko za siłę wyższą i wbrew biblijnej przypowieści o pasterzu, który porzuca stado owiec, aby szukać jednej zabłąkanej, zostawiłem ją swemu losowi, życząc w głębi ducha, aby sobie złamała nogę.

Moja obojętność na jej losy została wkrótce już wynagrodzona. Krowie znudziło się widocznie czekanie przed zamkniętymi drzwiami obory – wróciła sama do stada. Nikt w Rabenhofie nie zauważył na szczęście jej wizyty w podwórzu. Nauczyłem się nie przejmować więcej ich krowiemi kaprysami, chociaż nabrałem szacunku dla siły przyzwyczajenia, jaka kieruje zresztą życiem nietylko zwierząt.

Wanda od czasu do czasu sygnalizowała chłopu, na zasadzie swoich głębokich znajomości krowiej duszy i charakteru, że ta czy tamta "chce do byka". To "chce do byka" rozumiał Schnabel bez tłumacza. Jeńcowi powierzano misję doprowadzenia je jdo miejsca przeznaczenia. Nie było to zadanie wygodne i nieraz we dwóch z Schnablem goniliśmy oblubienicę, która nie znając celu swej podróży, a niewątpliwie zdenerwowana stanem, jaki z taką wprawą konstatowała Wanda, uciekała nam z drogi i budziła w grubym Schnablu objawy niesamowitej wściekłości. Toteż kiedy ją wreszcie znowu mieliśmy "w ręku" nie żałował sobie i łamał na jej łbie i grzbiecie wszystkie znalezione po drodze kije. Naturalnie wina za cały incydent spadała na mnie. Po powrocie od byka natomiast, nie było w Rabenhofie końca żarcikom i zadowolonym uśmiechom, że się wesele udało. Opowiadałem, nieproszony, szczegóły tego udania się poto głównie, aby móc o czemś mówić, co nie ma związku z moją sytuacją, co odwraca uwagę Schnabla i moich polskich towarzyszy roboty od zbyt pilnego interesowania się moimi własnymi sprawami.

Co miesiąc miała miejsce w oborze kontrola mleka. Każdy chłop musiał mleczarni odstawiać regularnie kontyngent, obliczony na zasadzie tych miesięcznych prób. Tylko nieznaczną ilość mleka wolno było zatrzymać dla gospodarstwa. Chłopi jednak urządzali się jak mogli, aby mleka zatrzymywać więcej. Schnabel na przykład miał elektryczną maślarkę i wbrew najsurowszym przepisom od czasu do czasu pozwalał na robienie masła w domu. Kontrola dawała władzom nietylko podstawę do obliczeń przeciętnej wydajności poszczególnej krowy, ale także procent tłuszczu zawarty w jej mleku. Dostawy mleka stanowiły bowiem dla gospodarki Niemiec jeden z ważnych elementów powszechnej kampanii tłuszczowej. Byłoby groteską twierdzić, że to zagadnienie Goeringowi szczególnie leżało na sercu, ale faktem jest, że on właśnie o pokrycie deficytu w tej dziedzinie zabiegał najusilniej i sam apelował do sumień chłopstwa o zwiększanie dostaw.

Mógłby z własnych zapasów też się przyczynić – żartowali Niemcy, choć się u nich Goering cieszył zawsze większą niż inni dostojnicy popularnością.

Była między krowami jedna, która miała brzydkie przyzwyczajenie, zachowane z czasów cielęcych jeszcze, uważania wymion swojej sąsiadki za źródło znakomitego napitku. Wystarczało uwiązać ją trochę luźniej na łańcuchu, zaraz się dobierała do towarzyszki i ciągnęła tak długo, dopóki było co ciągnąć.

"Jedna krowa drugiej krowie..." Było to z punktu widzenia Schnabla bardzo gorszące zboczenie i nawet Wanda urażona w swoich konserwatywnych poglądach na obyczaje bydląt, bardzo się oburzała.

– Widziałeś Stasiek, taka świnia. Wyczykała wszystko mleko tej drugiej.

Schnabel skarżył się kontrolerowi, poczciwemu chłopu z sąsiedniej wsi, który z polecenia władz sprawował tę funkcję, obchodząc co rano i co wieczór obory we wsiach okolicznych, na gorszące nawyki jednej z jego krów. Radzili obaj jako fachowcy nad sposobami zapobieżenia tym obyczajom. Ale wiedziałem, że w głębi ducha Schnabel rezerwował sobie ten jej nałóg jako argument na wypadek gdyby mu miano zarzucić, że nie wszystko mleko odstawia.

Z zatkniętymi za szelki rękoma, wypinając brzuch, z gębą zatroskaną i naznaczoną wysiłkiem jakiegoś głębokiego myślenia, roztaczał przed kontrolerem ponury obraz złych obyczajów tej jednej krowy, oskarżał ją nieledwie o zbrodnię sabotażu, a jednocześnie patrzył bladymi oczyma na chłopa, gdy ten polecał zmienić łańcuch i uważał, że przy krótkim przywiązaniu do koryta powtarzanie się podobnych wybryków jest niemożliwe. Solennie więc nam przykazywał Schnabel, aby mieć oko na sposób wiązania krów. Mimo to zdarzało mi się nieraz wejść do obory i zastać jedno z bydląt odczepione *i wędrujące swobodnie. Nigdy jednak nie dawałem alarmu, tak jak nie ploty*łem kota który z talerza w kuchni ściągał kawałki mięsa, przygotowane do obiadu. Wanda i Stasiek mieli oboje znacznie bardziej sumienne i wychowawcze podejście do zwierząt, którym miejsce i rola wyznaczona jest w gospodarstwie od wieki wieków. Dla Wandy nie były to niemieckie krowy, były to krótko mówiąc krowy, stworzenia, że się tak wyrażę międzynarodowe, wieczne i wszędzie te same, posiadające jednaką osobowość tutaj czy wszędzie indziej, zasługujące na uczciwość w opiece, niczemu niewinne, tak długo dopóki są na swojem miejscu i spełniają pożyteczną rolę. Co nie przeszkadzało Wandzie udoić czasem trochę mleka do butelki i cichaczem wskazać mi miejsce, gdzie ta butelka stoi. Podobny był stosunek Staśka do koni, krowy bowiem uważał za zwierzęta gatunku niższego, a tem samem razem z kurami i chlewem słusznie poddane opiece i trosce bab. Cierpiał właściwie, w poczuciu swoich fornalskich ambicyj, nad faktem, że od przyjścia na Rabenhof jeńca, stajnia, dawniej należąca wyłącznie do jego kompetencji, stanowi teraz teren mojej także roboty. Wyrażał się o tej robocie pogardliwie, miał mnie za zupełnego ignoranta i nieuka w sztuce obchodzenia się z końmi.

Był do tych cudzych kobył na swój sposób przywiązany. Lubił je, zwłaszcza Lizę, chociaż i Klara, mimo wrodzonej złośliwości oraz kaprysów przewrażliwionej klaczy stanowiła żywy przedmiot jego prostych zainteresowań i sentymentów. Na wałacha zato patrzył z politowaniem.

– Nie wart tego obroku, jaki zeżre. Dziw, że się stary uparł go trzymać...

Pilnowałem języka w mówieniu do ludzi, ale nie myślałem o tem w stajni, sam na sam z tymi szkapami. Obleciał mnie kiedyś nie mały strach, kiedy czyszcząc Lizę chciałem głośno powiedzieć: Nastąp się. Ugryzłem się dosłownie w język wydając jakiś nieartykułowany dźwięk, przerażony, że mógł mnie ktoś słyszeć. Nie było szczęściem nikogo. Ale ślad tego doświadczenia pozostał. Słowo zatrzymało się na wargach, zdławione w ostatniej sekundzie. Nawet Stasiek przywykł zresztą do stosowania tutejszych pokrzyków na konie – nie wołał już *wio* ani *prrrr*, ale kierował je tonem głosu zapożyczonym od starego, bo tylko ten rozumiały. Jakieś *hjiśśit*, jakby zniekształcone *wiśta*, jakieś *i-je*, przeciągane rozgniecie, które niby w kłęcie, zrozumiałe dla koni, kierowało automatycznie w lewo. *E-ha* natomiast było odpowiedniem naszego *prr*. Niema co, konie, w przeciwieństwie do krów, rozumiały tylko po niemiecku.

W przeciwieństwie do krów, powiadam, bo Wanda odzywa się do nich zawsze po polsku. Odzywania te bywają obcesowe, zwłaszcza gdy przy dojeniu dostaje nagle prasto w twarz krowim ogonem, upaćkanym wstrętnie i wilgotnym, kiedy się wymknie sznurkom, jakimi przywiązała go do krowiej nogi. Miało to przywiązanie zapobiec nerwowemu i niepotrzebnemu oganianiu się w czasie dojenia. Wanda nie żałowała sobie najdosadniejszych wyrazeń pod adresem tej niegrzecznej krowy, ani wyzwisk, których żaden najbardziej wygadany chłop z pewnością by się nie powstydził. "Rozstawiała jej rodzinę po kątach", wypominała krowiej matce bardzo obraźliwe rzeczy, popierając swoje słowne piorunowanie niejednym solidnym kopniakiem. Zasię umocowawszy ogon, po wyładowaniu gwałtownej, ale rychło mijającej złości, siada z powrotem na zydlu, zaczyna znowu doić. I zaraz też wraca do swego śpiewania. Piosenki Wandy znałem na pamięć. Były w jej repertuarze obok bardzo patriotycznych albo kościelnych także wiejskie, ludowe, dziadowskie pieśni, monotonne i zawodzące, a czasem także po wiejsku wesołe, skoczne i nieprzyzwoite.

Wyżywała się w nich wszystka jej tęsknota, cały romantyzm duszy. Repertuar był zawsze ten sam. Po "Jeszcze Polska nie zginęła" następowała "Rota". – Marsz, marsz Dąbrowski z ziemi lwowskiej do polskiej – śpiewała Wanda. – Bo pokazał nam *Piłsudski* jak zwyciężać mamy – przeciągała. Zapomniało jej się słów Roty, więc kombinowała według własnych przypuszczeń jakby to mogło być, powtarzając ten sam wiersz kilka razy, często zupełnie bez sensu. W okresie Bożego Narodzenia, od grudnia poczynając, kujawiaki, oberki, pieśni dziadowskie i patriotyczne ustępowały miejsca kolędom, a około Wielkiej Nocy ze zdumiewającym poczuciem aktualności przechodziła już wyłącznie tylko na rezurekcyjny repertuar. Była dumna ze swego głosu, którym posługiwała się zawsze z naksymalnym natężeniem gardła, bez jakichkolwiek cieniowań. Ale śpiewała jeszcze jako dziewczynka w chórze księdza proboszcza i miała najmocniejszy w tym chórze głos, którym *przekrzykiwała wszystkie inne dziewczynki. Chóru wprawdzie już nie było,* ale krzyk został. *Rozwodziła się często* przed Staśkiem opowiadaniem o tamtych czasach i nieraz myślałem, słuchając jej wynurzeń, że źródłem patriotyzmu podobnych do niej ludzi jest bez wątpienia kościół i wpływ, jaki na młodą wyobraźnię tego chłopskiego pokolenia wywierał kościelny ceremonjał, osoba księdza proboszcza, szkółka parafialna, chór kościelny, procesje Bożego Ciała, żłóbek i choinka, albo Alleluja i dzwony. Także Stasiek najbardziej barwne wspomnienia swojej młodości miał z dni jakichś odpustów, czy pielgrzymek, a wreszcie z przyjęcia księdza biskupa, kiedy to ubrany przez proboszcza w strój nito chłopski, nito teatralny, razem z innymi chłopcami na przystrojonych koniach eskortował powóz, którym po królewsku jechał rumiany ksiądz biskup, pełen klejnotów i wspaniałości, bardzo ładny – opowiadał Stasiek. Rzeczypospolita wzamian nie zostawiła tym młodym ludziom wspomnienia żadnej wspaniałości, jeżeli nie byli w wojsku. Chyba tylko wspomnienie jakichś krzykliwych i niepoważnych wieców wyborczych, które kończyły się w karczmie u żyda i których epilogiem bywało zazwyczaj solidne mordobicie i jeszcze solidniejsze pijaństwo. Niby także zabawa, ale bez dostojeństwa i nie budząca w nikim szacunku. A pozatem tak rzadka i sporadyczna, że jej z wpływem coniedzielnych nabożeństw, uroczystej sumy z Wandą na chórze, albo nieszporów i kazań nawet nie można porównać. Nie mówiąc wcale o świętach chrztu, ślubu i pogrzebów, zastępujących w ich życiu nie teatr, ale wszystko co piękne i wielkie i przejmujące, wszystko co wiąże, podnosi i skupia, co buduje tradycję i poczucie wspólnej Ojczyzny.

A. Janta.

c. d. n. ★

Komitet Zarządzający OGNISKA POLSKIEGO podaje do wiadomości, że urządza w każdą sobotę o godz. 18.30 w budynku Ogniska przy Belgrave Square 45, S.W.1 wieczorki dla wojska, lotnictwa i marynarki. Na wieczór składają się: część muzyczna, wspólna kolacja i zebranie towarzyskie.

Na wieczory te Zarząd Ogniska Polskiego zaprasza wszystkich żołnierzy, lotników, marynarzy i ich przyjaciół. Wstęp bezpłatny.

Invasion Pattern 1808

One hundred and thirty-five years ago England invaded the continent of Europe in an attempt to free an oppressed people from the yoke of a dictator. On this occasion the dictator was Napoleon Bonaparte and the oppressed peoples were the Spaniards. In that war too the Poles played a gallant part, though this time they were represented in the ranks of Napoleon.

In September 1808 the British Government determined to co-operate with the Spanish armies in the expulsion of the French from Spain, and undertook to dispatch to that country a force of 30,000 infantry and 5000 cavalry, the whole being under the command of Lieutenant-General Sir John Moore, K.C.B., who was later in this campaign to meet his death at the Battle of Corunna—a scene which was subsequently immortalised in the famous poem of " The Burial of Sir John Moore."

British armies were but little experienced in the business of a long campaign on shore, as our warfare had usually been carried on by maritime expeditions, and we were extremely defective in the organisation of the departments which were necessary in the field.

This large army, together with artillery, horses, mules, ammunition and provisions, had to be transported from England by sea. Five months' provisions for the entire army were embarked on the ships, but the army counted on being able to procure cattle and further supplies in Spain. When one realises the shipping facilities available for a modern invasion, the magnitude of the task of conveying this large force and its requirements in the old wooden sailing ships over hundreds of miles of sea can readily be imagined. Two of the greatest advantages which are available to those in command of present-day operations are Intelligence and Communications. Before the invasion of North Africa was set in motion the Allied General Staffs were in possession of detailed information of the likely reactions of the population, of their willingness to co-operate with the Allies, and of the strength and dispositions of the enemy. Plans for the invasion were worked out by the joint General Staffs of the Allies down to the minutest detail. None of these advantages was available to Sir John Moore. Intelligence information was practically non-existent, and what there was, was wrong. He had no means of knowing the strength or disposition of the enemy, or the strength or resources of the Spanish Government, or the reactions of the Spanish people towards the French. There was no opportunity for prior consultation with the Spanish authorities, or for collaborating with them on a joint plan of campaign. No one even knew who was to command the Spanish armies, to whose assistance the British armies were coming. In the letter of Instructions sent to Sir John Moore on his appointment to command those, appears this paragraph ; " In framing these Instructions it is necessary distinctly to provide first for the case of the Spanish Government, having entrusted the command of their armies to a Generalissimo, or Commander-in-Chief, and secondly for the case which has hitherto existed of distinct armies, each commanded by its own General. Should the Spanish Government appoint a Commander-in-Chief of all their armies, you will consider yourself as placed under the orders of that officer. If the armies of Spain should remain as they have hitherto done, under their respective chiefs, the co-operation of the British army must in that case remain to be settled as a matter of concert by you with the Commanders of the respective armies in Spain, in connection with whom you may be carrying on operations."

In this state of delightful uncertainty the British army moved into Spain to the rescue of an oppressed people. It moved in with high hopes, and with a not unreasonable expectation of " welcome " and assistance from the inhabitants who were supposed to be organising resistance to the invaders and awaiting impatiently the advance of the liberating armies.

Sir John Moore was soon to be forcefully disillusioned only a few weeks after leading his armies into Spain. We find him expressing himself thus :

" Upon entering Spain I have found affairs in a very different state from what I expected, or from what they are thought to be in England. I am in a scrape from which God knows how I am to extricate myself. The poor Spaniards deserve a better fate for they seem a fine people, but they have fallen into hands who have lost them by their apathy. The Junta (Spanish Cabinet), jealous of their Generals, gave them no power but left them at the head of separate armies, each independent of the other. Thus they have prevented any union of action.

I am in no correspondence with any of their generals or armies. I know not their plans or those of the Spanish Government. No channels of information have been opened to me."

The difficulty of obtaining intelligence was one of the greatest embarrassments with which the English had to contend. It was exceedingly difficult to learn the truth by private means, and the public accounts were uniformly false. The Spanish and the English papers reported the enthusiastic patriotism of the Spaniards : that all ranks, young and old, had taken up arms eager to rush upon their enemies and determined to die rather than submit to the invader. The British Government sent officers into various parts of Spain, who rivalled each other in reporting the universal ardour of the country. Sir John Moore was advised officially that his entry into Spain would be covered by a Spanish army of between sixty and seventy thousand men. When he got there he found himself without even a Spanish picquet to cover his front. He could not even get information from the local inhabitants of the state of the roads in their locality over which his army had to travel.

A London newspaper published on the 19th of December 1808 gives a description of the engagement in which the Poles greatly distinguished themselves :

" A division of 13,000 men of the Spanish army of reserve defended the passage of the mountains. The enemy thought themselves unattackable in that position—the action commenced by the firing of musketry and cannon. A charge made by General Montbrien, at the head of the Polish Light Horse, decided the affair ; it was a most brilliant one, and this regiment covered itself with glory and proved it was worthy to form a part of the Imperial Guard. Cannons, flags, muskets, soldiers, all were taken or cut to pieces. Eight Polish Light Horse were killed on this causeway, and 16 have been wounded ; among the latter is Captain Dzievanski, who was dangerously wounded and is almost without hope of recovery. Sixteen pieces of cannon, ten flags, thirty covered chests, 200 waggons laden with all kinds of baggage and the military chests of the regiments, are fruits of this brilliant affair. Among the prisoners are all the colonels or lieutenant-colonels of the corps of the Spanish divisions. All the soldiers would have been taken if they had not thrown away their arms and dispersed into the mountains."

As in the Battle of Britain in 1940, so in the Battle of Spain in 1808 the Poles made history by their dashing courage and impetuous bravery.

Meanwhile, the British army pressed on into Spain on its lone crusade to rescue it knew not what. To-day the liberating armies of the Allies can count on the resistance of the underground movements in the occupied countries—movements which can be co-ordinated, sustained and increased by co-operation with the advancing armies. What Sir John Moore had to contend with in his advance can best be described in his own words :

" If I had had sooner a conception of the weakness of the Spanish armies, the defenceless state of the country, the apparent apathy of the people and the selfish imbecility of the Government, I should have been in no haste to enter Spain. There seems to be neither an army, generals nor a government. We are here, by ourselves, left to manage the best we can, without communication with any other army ; no knowledge of the strength or position of the enemy, but what we can pick up in a country where we are strangers and in complete ignorance of the plans or wishes of the Spanish Government."

No Casablanca Conference for him to plan and settle the details of the campaign. The population even seemed to be unwilling to be rescued from the hands of their enemies. Although armed they made no attempt to stop the passage of the French through the mountains. At the approach of the British they abandoned their dwellings, drove away their carts, oxen, and everything that could be of the slightest aid to the army. In consequence, when men fell sick they had to be left behind, and when the mules and horses failed, baggage, ammunition, stores, and even money had to be destroyed or abandoned.

The Spanish Government were constantly drawing up huge armies on paper, the news of which were conveyed to Sir John Moore, but which he later discovered to consist only of a " few thousand refugees, without arms, clothing, stores, or ammunition, without organisation or officers to make any ; the soldiers neither disciplined nor susceptible of taking any."

Nevertheless he continued to advance his army precariously into the heart of Spain in an effort to draw the entire French forces against his own very much smaller army in order to give the Spaniards time to gather their strength together. It was all in vain ; the Spaniards could not be induced to help themselves in any way, and having drawn the mighty French armies upon himself, Sir John Moore was compelled to beat a retreat to the coast at Corunna in an endeavour to save his army. Then began the Dunkirk of the Peninsular War.

To reach Corunna, the port of embarkation, the British army, now numbering some 26,000 men, had to retreat over 250 miles of country ; mountains, defiles, and rivers had to be traversed, and the troops were in daily contact with the enemy, who numbered more than 70,000 men. When the army reached the port the ships in which it was to embark had not yet arrived, and the enemy were already occupying the heights outside the town at a distance of four miles. After three days the transports arrived and arrangements were put in hand to embark the troops during the night of the fifth day, always assuming that the French could be prevented from interfering with the arrangements. On the afternoon of the fifth day the French launched their attack, and Sir John Moore immediately left his headquarters in the town and rode to the field of battle. So gallantly did the British troops fight, and so skilfully were they disposed, that the French were entirely defeated and the British army was able to embark unmolested in its transports and sail home to England—all except the Commander-in-Chief, Sir John Moore, for in the hour of victory he was struck down by a cannon-ball and died. He was buried at dead of night on the ramparts of Corunna whilst his army was embarking.

By BARRAT LAW

Dary na Fundusz Społeczny Lotnictwa

wpłacane w okresie od 16 lipca do 26 września 1943 r.

Lotnicy Szkoły Pilotażu Podstawowego 16 (P)SFTS., jako dochód z urządzonej zabawy tanecznej w Nottingham w dniu 25.6.43 na rzecz pomocy jeńcom polskim, którymi nikt osobiście się nie opiekuje	£81-12-0
Lotnicy Szkoły Pilotażu Podstawowego 16 (P)SFTS., na pomoc jeńcom polskim zebrano :	
w czasie koncertu dnia 17.7.43	Ł. 4- 1-8
plut. Drzewiecki	0-12-0
Do puszki w kanc. K-dy zebrano	0 -8-8
	£5-2-4
Lotnicy Oddziału Polskiego przy 30 M.U. £10-0-0 na pomoc dzieciom polskim w Rosji, zamiast wieńca na trumnę ś.p. gen. W. Sikorskiego, £10-0-0 na pomoc jeńcom wojennym oraz £10-0-0 pomoc dzieciom w Rosji	£30-0-0
Ludność angielska w miejscowości Elsmere Port Dor na F.S.Z.L. za pośrednictwem Kmdta Oddz. Polsk. przy 30 M.U. zebrano w czasie meczu piłki nożnej	£6-10-3
Mrs. Borchardt—honorowa składka za mies. sierpień 1943 r.	£0-4-0
Ofiarowane przez mera miasta na F.S.Z.L. za pośrednictwem Kmdta Oddz. Polsk. przy 30 M.U., w związku z wystąpieniem Chóru Oddziału Polskiego w Babington	£20-0-0
Lotnicy Oddz. Polsk. przy 30 M.U. £10-0-0 na pomoc jeńcom wojennym, £10-0-0 na pomoc dzieciom polskim w Rosji i mjr. Koziarski £1-0-0 na pomoc jeńcom wojennym	£21-0-0
Two " Holidays at Home " za pośrednictwem Kmdta Oddz. Polsk. przy 30 M.U. z okazji występu Chóru Oddz. Polsk. z Sealand na Fundusz Społ. Żołn. Lotn.	£5-5-0
" Grono Patriotycznych Polek " z Passaic (U.S.A.) dar z przeznaczeniem na papierosy i słodycze dla lotników–dol. 15	£3-14-1
B.B.C. w Manchester za pośrednictwem Kmdta Warsztatu Remontowego Nr. I. jako honorarium za występ Chóru Warszt. Re. Nr. I. w Sealand z przeznaczeniem na pomoc jeńcom wojennym i dziecom polskim w Rosji po połowie	£17-3-0
Dar Polek z Passaic w St. Zjednoczonych z przeznaczeniem na papierosy i łakocie dla lotników	£3-14-1
Lotnicy Szkoły Pilotażu Podstawowego z przeznaczeniem na pomoc jeńcom wojennym w Niemczech	£17-8-8
Lotnicy Ośrodka Wyszkolenia Wstępnego z przeznaczeniem na pomoc rodzinom po poległych lotnikach	£13-17-6
Lotnicy z Warsztatu Rem. Nr. I. z przeznaczeniem na pomoc jeńcom wojennym i dziecion polskim w Rosji po połowie	£20-0-0
Mrs. Borchardt—honorowa składka za m. wrzesień 1943 r.	£0-4-0

To The Editor " Skrzydła "

Scottish-Polish Society (London Branch)
1 Hill Street, London, W.1.

6th October 1943.

Dear Sir,

As your paper was the first to publish anything about Polish prisoners of war, I believe you have their interests at heart. I hope, therefore, you will have space to publish this letter because I believe it may make some other British people realise how much support Polish prisoners require.

Some weeks ago the London Branch of the Scottish-Polish Society was privileged to hear a lecture by a member of the Polish Air Force, who had the good fortune to escape from German captivity, on his experiences as a prisoner of war in Germany.

Listening to this lecture made me realise how very hard is the lot of all men who are prisoners in the hands of our enemies, and how particularly hard is the lot of Polish captives. Many of these men have been in captivity, cut off from the outside world, for four years. They are living under very difficult conditions. Their mental and physical strain must be very great.

From reports, I think it would be safe to say that now no one in Poland has anything to spare to send to their relatives and friends who are behind barbed wire. Consequently there will be no parcels from home.

A collection for Polish prisoners was taken after the lecture, as a result of which parcels have been sent to twenty-three prisoners who have had no parcels for a long time. I am sure the knowledge that they are being remembered in a tangible form will help to brighten the lives of these men and make them realise that free people have not deserted them.

This is one way we people who have never experienced subjection to a foreign power can show our appreciation and sympathy to our noble Polish Ally who has been at our side ever since the beginning of the war.

The names of the men to whom parcels have been sent are given below.

Yours sincerely,
(—) Mrs Hilda Dodds,
Hon. Secretary.

List of Polish prisoners to receive parcels as the result of collection at Dorchester Hotel on 7th September 1943.

Edward Chucio, Adj. Henryk Ciechanowski, Czesław Dziubiński, Władysław Glen, Stefan Fibakiewicz, Ludwik Kawa, Ppor. Bronisław Borowiak, Wojciech Kmieć, Podchorąży Włodzimierz Baiazszak, Ppor. Julian Skrzypczyk, Stanisław Bęben, Feliks Socha, Ignacy Besztak, Jan Blaszczyk, Antoni Borkowski, Józef Bokowy, Kazimierz Burzyński, Józef Czarnik, Leon Cuper, Władysław Gil, Stanisław Ciesielski, Ppor. Adamczyk Stefan, plut. Łaba Adam.

ROZMAITOŚCI LOTNICZE

PRZYSZŁOŚĆ LOTNICTWA W WIELKIEJ BRYTANII

Kwestia przyszłości lotnictwa cywilno-handlowego leżała odłogiem w brytyjskim planowaniu powojennym. Szlaki powietrzne przemierzają samoloty transportowe amerykańskie. Ten stan niepokoił umysły a przyszłość rysowała się w barwach czarnych. Odbyła " Imperialna Konferencja Lotnicza " ustaliła, że całe imperium brytyjskie musi posiadać jedną wspólną linię polityki lotniczej powojennej. Po ustaleniu tejże – której plany są już daleko posunięte – będzie można wystąpić na forum międzynarodowe, by ustalić ogólno – światowe zasady wolności powietrza oraz kwestię szlaków komunikacyjnych, z podziałem na sfery wpływów i obsługę linii.

Konferencja trwała krótko – porozumienie osiągnięto jednomyślnie. Lord Beaverbrook przewiduje, że całkowite zapotrzebowanie samolotów, dla obsługi sieci wewnętrznej imperium brytyjskiego, wynosi około 2.000 samolotów. Ratyfikacja uchwał konferencji przez zainteresowane rządy imperialne da podstawę do wszczęcia rokowań z Ameryką co do podziału sfery wpływów na liniach dalekosiężnych, obecnie prawie całkowicie obsługiwanych przez lotnictwo Ameryki. Dodać muszę, że linie transportowe powietrzne armii amerykańskiej obsługiwane są w większości przez zmilitaryzowany personel lotnictwa cywilnego.

Anglia zdaje sobie dobrze sprawę, że nie posiada jeszcze w służbie samolotu transportowego czy komunikacyjnego, przystosowanego do lotów transoceanicznych. Posiadane typy, tak już latające czy będące w produkcji, obliczone są raczej na linie komunikacji wewnętrznej.

Wydaje się, że w okresie zaraz po zawarciu pokoju transport powietrzny przejmie Air Transport Command, by zapewnić obsługę linii w okresie przejściowym.

NALOTY NĘKAJĄCE

Niemieckie naloty na Londyn, nalogowe, powtarzające się od pewnego czasu mogą mieć charakter :

– nękająco – propagandowy na użytek wewnętrzny Niemiec, lub
– doświadczalny, by wypróbować metodę przyszłych nalotów.

Z relacyj prasy i komunikatów wnioskować można, że są to raczej naloty nękające. Do przeprowadzenia skutecznego i na dużą skalę " Blitz'u " brak, zdaje się, Niemcom właściwego sprzętu. Doktryna niemiecka wyznaczała lotnictwu bombowemu zadania typu raczej taktycznego, nie przewidując działań na skalę lotnictwa samodzielnego. Po dotkliwej porażce w czasie Blitz'u, od maja 1941 roku, Niemcy wykonują naloty na skalę małą, używając samolotów myśliwsko-bombowych.

Projektowany cztero – silnikowy Heinkel 177, przeznaczony do dziennego bombardowania, nie spełnił pokładanych nadziei. Z bombami osiągał tylko pułap do 25.000 stóp. Zestrzelone dotychczas dwa He 177 ciekawe są pod względem konstrukcyjnym.

He 177 jest to średniopłat wolnonośny, o rozpiętości 103 stóp i długości 64 stóp, o czterech silnikach DB601 (rzędowe, chłodzone cieczą), umieszczonych po dwa w szereg w komorze silnikowej o wyglądzie zewnętrznym dużego silnika gwiaździstego w osłonie. Dwa silniki tworzą wspólnie zespół napędowy czterołopatowego śmigła. Wyczyny przedstawiają się następująco :

Szybkość maksymalna	około 280 mil/godź.
Szybkość przelotowa	około 180 mil/godź.

Zasięg na szybkości przelotowej około 7.000 mil (Przelot bez lądowania na trasie Brest – Nowy York – Brest przy obciążeniu użytecznym 1.000 funtów bomb, przy ładunku 3000 lb. zasięg spada do 2.000 mil.)

Pułap praktyczny : 25.000 stóp.

Na uzbrojenie składają się : armatki w nosie i ogonie oraz stanowiska strzeleckie z k.m., górna i dolna kadłubowa.

W ostatnich nalotach używa lotnictwo niemieckie dwa najnowsze typy szybkich samolotów, odpowiedników Mosquito, a to Me. 410 i Ju. 188. Brak jednak jeszcze danych oficjalnych o ich wyczynach.

EWAKUACJA RANNYCH

Zagadnienie szybkości ewakuacji rannych, to nietylko zagadnienie ratowania życia ludzkiego, lecz przedewszystkim zagadnienie zmniejszenia strat bezpowrotnych wojsk walczących do minimum.

Walka nowoczesna odznacza się szybkością działania i głębokością frontu. Lotnictwo wroga daje względne bezpieczeństwo szpitali dopiero na bardzo odległych tyłach, specjalnie u Sprzymierzonych, gdyż Czerwony Krzyż jest najulubieńszym celem lotników niemieckich.

Sprawę ewakuacji rannych rozwiązano obecnie po stronie Sprzymierzonych w sposób zapewniający szybkość i bezpieczeństwo.

Ranni zabierani są z pola walki przez sanitariuszy do punktów zaopatrzeniowych, skąd po zaopatrzeniu i klasyfikacji, ciężko ranni odwożeni są do szpitali polowych. Tutaj następuje nowa klasyfikacja i zaopatrzenie oraz odesłanie drogą powietrzną do odległych szpitali bazowych.

Transport powietrzny wykonują samoloty transportu wojskowego w drodze powrotnej. W związku z tym samoloty te zaopatrzono w specjalne składane nosze. Opiekę lekarską w locie sprawuje lekarz (tylko dla wypadków najcięższych), przeważnie zaś wykwalifikowana pielęgniarka i sanitariusz.

Samoloty nie mają żadnych odznak szpitalnych, zato w strefie przyfrontowej korzystają z osłony myśliwskiej.

Używa się również samolotów do ewakuacji całych szpitali polowych, jak to miało miejsce podczas walk w rejonie cieśniny Kasserine. 40 samolotów w jednym dniu wyewakowało całe urządzenie szpitala polowego o stanie 250 łóżek.

NOWE ŚRODKI WALKI

Dziedzina pomysłów i nowych środków walki jest jeszcze w stadium doświadczeń, a tylko raz poraz wyniki osiągnięte zaskakują przeciwnika na polu walki.

W lotnictwie do środków tych zaliczamy w dziedzinie uzbrojenia :

– bomby rakietowe,
– armatki rakietowe,
– uskrzydlone torpedy powietrzne,
– bomby (miny) na spadochronach,
– bomby przeciw-samolotowe,

zaś w dziedzinie sprzętu :

– rakietowy start wspomagany,
– napęd reakcyjny,
– hamulce powietrzne,

oraz stosowane szeroko przez Sprzymierzonych :

– ultra szybkie bombowce (bez uzbrojenia obronnego),
– zbiorniki samouszczelniające się,
– obrotowe wieżyczki strzeleckie.

W prasie fachowej i codziennej anglosaskiej spotyka się często głosy z zapytaniem : " dlaczego środki te, mimo że zasada ich jest znana, wprowadza się z dużym opóźnieniem, dopiero po użyciu ich przez stronę przeciwną ".

Lotnicze bomby rakietowe w tej wojnie pierwsi użyli Rosjanie na Szturmowikach.

Armatki rakietowe użyli Niemcy przeciw Latającym Fortecom w czasie dziennego nalotu na Schweinfurt. Odpowiedzią Amerykanów na to jest użycie specjalnych ciężko uzbrojonych obronnie Latających Fortec, biorących udział w wyprawie bez bomb, jak o tym doniosła ostatnio prasa (o konieczności posiadania typu takiego wspominałem już w Rozmaitościach, Nr. 17/418 z 1.IX.1943).

Uskrzydlonych torped powietrznych (zdaje się ze sterowanem urządzeniem radio !) użyli Niemcy w walkach przeciw flocie włoskiej po kapitulacji.

Bomb przeciwsamolotych (chociaż zdaje się typu rakietowo-naziemnego) używają Niemcy jako zapór ogniowych przeciw wyprawom lotniczym.

Samolot o napędzie reakcyjnym (Caproni-Campini) wykonał pierwsze wzloty 1 grudnia 1941 we Włoszech.

Hamulce powietrzne, zastosowane w różnych odmianach, były podstawą zwycięstw ugrupowań bombowców nurkowych niemieckich w pierwszej fazie wojny obecnej.

Dziedzina udoskonalenia istniejących pomysłów i prób w omawianym tutaj dziale techniki i myśli lotniczej – to wdzięczne pole do popisu konstruktorów.

PIĘCIOMOTOROWY CZTERO-SILNIKOWIEC

Podtytuł brzmi trochę paradoksalnie – jednak odpowiada rzeczywistości. Napęd podwozia i urządzeń z silników był dość często powodem zniszczenia samolotów, zmuszonych do lądowania przy uszkodzonych silnikach. Żeby więc uniezależnić hydraulikę podwozia i inne urządzenia od stanu silników, skonstruowano dodatkowy, umieszczony wewnątrz kadłuba, który obsługuje całość urządzeń dodatkowych.

Czesław Kierzkowski.

SERDECZNIE WITAMY !

" Powrócili z niewoli niemieckiej dwaj ciężko ranni lotnicy polscy, sierżant-pilot Władysław Kazimierczak i sierżant bombardier Jerzy Olszewski. W wyniku postrzelania samolotu podczas wypraw bombowych na Niemcy oboj zostali ciężko ranni w nogi nad celem, pierwszy dnia 25.XI.1942 r. nad Essen, drugi dnia 27.VII.1942 r. nad Hamburgiem i na skutek przymusowego lądowania dostali się do niewoli niemieckiej. Uznani za niezdolnych do służby wojskowej wpisani zostali na listę przeprowadzonej ostatnio brytyjsko-niemieckiej wymiany inwalidów i przybyli na tę wyspę.

W tych kilku słowach streszcza się pełna obrazów walki, grozy i przygód ich opowieść. Opowieść bogata w przeżycia. Sami mówią o tem skąpo, z tak właściwą dla bojowych lotników powściągliwością. Czy uważają to za swoją osobistą świętość, którą chowają dla najdroższych osób i najbliższych przyjaciół, czy zbyt dużo i silnie przeżyli, aby z tego tworzyca snuć opowieść, która siłą rzeczy musi podlegać konwencjonalnym prawom początku, wątku, pointey i wniosków – zapuśćmy na to zasłonę, uszanujmy milczenie.

Nie mamy opiewać ich w jakiejś " bohaterskiej opowieści ". Chcemy podzielić się tylko stwierdzeniami, do których doszliśmy.

Z tego, że odwiedzają oni przedewszystkiem swój macierzysty dywizjon a dopiero następnie ojca czy krewnych oraz z tego, że mimo okaleczenia największą ich troską jest ziszczenie pragnienia dalszej służby w lotnictwie – wysuwamy stwierdzenia, że zbratanie z jednostką bojową i serdeczne koleżeństwo jest w lotnictwie polskim spoiwem, które wytrzymuje wszelką próbę oraz że Polak jest lotnikiem niemal z urodzenia.

Z wiarą, że wypowiadamy prawdę o polskim lotnictwie i polskim lotniku – serdecznie witamy kolegów Władysława Kazimierczaka i Jerzego Olszewskiego.

Redakcja Skrzydeł.

ROTOL-ŚMIGŁA *o zmiennym skoku*

DOM LOTNIKA POLSKIEGO

Rodzaj wyznania

Natura polska, pełna bezkompromisowego wstrętu do wszelkiego rodzaju "masówek", będąca przysłowiowym uosobieniem indywidualizmu, nie przepada za zbiorowymi imprezami, w których siłą rzeczy obowiązuje norma, szablon, wreszcie nawet rytuał. To też, uderzmy się pobożnie w piersi, choć słyszało się, że hen! na północy, gdzieś w Szkocji, za dziesiątą górą i za dziesiątą rzeką istnieje jakiś Dom Lotnika Polskiego – to jakoś niesporo było człowiekowi wybrać się tam, że to daleko, że długa podróż, że – "masówka".

Is your journey really necessary?

Z południa Wielkiej Brytanii – to droga raczej długa, bo choć ta "kępa" – (mówiąc językiem p. Nowakowskiego) jest mała, to jednak 350 mil drogą żelazną z dwiema przesiadkami, jedną kolejową, drugą autobusową – to podróż dość urozmaicona. Bo to i noc, i tłok, i trudności aprowizacyjne w drodze.

Coprawda, kochani Szkoci świetnie [illegible] Oto obraz dwojga ludzi, którzy koło godziny 10-tej rano, a więc chyba po śniadaniu wybrali się w podróż o trzy, cztery stacje podmiejskim pociągiem, jaki w Polsce nazywaliśmy spacerowym. Innych pakunków u tych poczciwców nie zauważyłem, ale dwie solidne suitcases rzuciły mi się w oczy... Ledwie pociąg ruszył z miejsca, na jowialnej, pulchnej twarzy sympatycznego Szkota zaigrał z pod okularów figlarny uśmiech. Spojrzał znacząco na swą towarzyszkę, która mu równie przymilnie odpowiedziała uśmiechem, sięgając niepostrzeżonym ruchem do swej średnich rozmiarów torby. You see, handbag. I zaczęli jeść!

Czego tam nie było! Naturalnie nie było pieczonych kurczaków po polsku, oczywiście nie było krakowskiej kiełbasy i ogórka, ale pozatym były tam skondensowane bogactwa ziemi szkockiej, których opis popsułby czytelnikowi humor, więc – ucinam.

Więc, gdy ostatni środek komunikacyjny, "urzędowa" taksówka zatrzasnęła się za upartym urlopowiczem, aby go nareszcie zawieść do "ziemi obiecanej" – coś jakby błogość rozlało się po całym niewyspanym ciele. Ale czujne oko ujrzało drzewa i pagórki, rozpadliny i urwiska, zieloność i wodę i – wspomnień moc z dawnych, a nigdy niezapomnianych obrazów rzuciło się do oczu... Gdzie jestem? co to? sen może, bajka? zrąb Polski... Lecz oto przebudzenie. Już jesteśmy na zamku w Craighall, w domu lotnika. Za chwilę będzie kąpiel, odpoczynek, obiad i – "nowe życie, ha!"

Craighall Castle

Jak wszystkie inne szanujące się zamki, zamek, w którym rozpostarł się dom lotnika, ma swoją historię, tradycję, fabułę i duchy. Od średniowiecza rozsiadł się w nim i na przyległych włościach ród, którego pełna godność brzmi: Clerk Rattray of Craghall and Kinballoch, któremu przysługuje tytuł baronowski i spuścizna parów Szkocji. W zamierzchłych czasach członkowie tego rodu, rycerze chrześcijańscy, chodzili na wyprawy krzyżowe, dzięki czemu przyozdobili herb trzema krzyżami na znak trzech wypraw, w których brali udział; jak błędni rycerze szukali wojen w Europie dla nowych przygód i nowych wawrzynów; brali udział w wojnach domowych, jak na wielmożów przystało; wreszcie oddawali swej ojczyźnie rzetelne usługi, żyli i umierali.

A zamek trwał. Gdy wojska Cromvella przyszły ujarzmić i poddać sobie Szkocję, zdobywać musiały tam zamek po zamku. Zdobywały i Craighall. Tradycją przechowuje się udział w tych walkach jednej z kobiet rodu, co niczem Emilia Plater walczyła przeciw przemocy, organizowała partyzantkę po okolicznych lasach, opatrywała rannych, zagrzewała do walki. I taką została w tradycji. Na imię jej było podobno Margaret. Czy to ona jest duchem zamku w Craighall, który związał się z jego murami, i choć nie straszy, jednak przebywa w nim stale – nie udało się nikomu dociec.

To samo dotyczy ducha jednego z członków rodu, Andrzeja, którego podstępni wrogowie napadli w Craighall i z najwyższego bocznego okna zamku zrzucili w odmęty rzeki Ericht, która płynie pod zamkiem na dnie jaru na sto metrów głębokiego. Interesującym się tymi romantycznymi historiami polecić można portrety rodowe w zamku oraz piękną bibliotekę, która zawiera szereg "białych kruków", między innymi biblię z końca XVI wieku.

Zamek Craighall, zbudowany na urwistym zboczu, jest dosłownie przylepiony do niego i panuje nad niezwykle malowniczą rozpadliną, która w tej okolicy, będącej dopiero przedpolem północno-wschodniego pasma gór Szkocji, zwanego Grampian Mts – jest rzadkością. Dla [illegible] rzadkością tym szczególniejszą, że przypominającą do złudzenia niektóre partie Pienin, czy liczne okolice Podkarpacia.

All about

Otoczenie zamku jest tak nęcące, że kusi, wzywa, pociąga do spacerów, włóczęgi, łagodnej wspinaczki, "taternictwa", "zdobywania" przejść, "szczytów", schodzenia w niedostępne pieczary i.t.d. i.t.d., o czym przy smacznych posiłkach toczy się później ożywiona dyskusja publiczna i decyduje się, czy "zdobycze" zasługują na wpisanie do sportowego rejestru, czy nie.

Spacer na prawym zboczu (licząc od zamku w kierunku pod prąd rzeki) uchodzi za konwencjonalny i wcale niesportowy. Są tam po drodze dwie ławeczki, stamtąd jest ładny widok na dolinę i zamek oraz tam otwierają się możliwości turystyczne pierwszego i drugiego stopnia. Pełnym romantycznego uroku jest wodospad, który na trasie pierwszego stopnia spotykamy. Ot, wodna wieszczka gór rozpuściła włosy, które jakiś czarodziej w pasemka wody przemienił... I szemrze to, i spływa, i sączy się, i coś jakby gada po cichu... Może o historii swej, może o Craighall Castle? Kto to wie? Można się tu zadumać nad życiem człowieka i tysiącami lat, których świadkiem był ten wodospad, bo tylko szum wody i szmer liści...

To też gdy się człowiek nad zjawiskiem upływu czasu zamyśli – tylko bieg wody, a jeszcze bliżej szmer, miarowo spływającej z wodospadu, odtwarza mu w sposób możliwie wyobrażalny upływ czy bieg tej wielkości, którą czasem zwiemy; a która toczy się w przepaść, zwaną przez nas wiecznością czy nieskończonością i jest ponad wszystko, co ziemskie, niezależna. Głęboko dumać można u stóp wodospadu Keith Cascade w Craighall...

Śmiałkowie ruszają od wodospadu po możliwości turystyczne drugiego stopnia w górę lub w dół (strach pomyśleć!...) i tam napawają swe oczy jasnością nieba (gdy w górę) lub, jeśli dotrą – tajemniczymi zrębami groty Króla Gór, która dla profanów widnieje gdzieś w czeluści tajemniczej i mrocznej po przez pajęczynę drzew i nurt huczącej wody, gdy patrzeć na nią z pod stóp wodospadu o rozpuszczonych włosach wód.

Inną partją turystyczną jest zejście do rzeki, do "urzędowej" plaży i wiszącego mostu oraz do licznych plaż dzikich. I tu powstają nam w pamięci polskie rzeki górskie, ich szum i gwar i huk. Gdy człowiek zejdzie do stóp tej rzeczki, zaraz się z nią zaprzyjaźni i jak z przyjacielem bawić się pocznie. Może to prawda, może nie... Przyjedźcie po rozwiązanie tej zagadki do Craighall.

Maliny, maliny

Wiemy, że maliny były natchnieniem dla poetów. Bo to i

"Po brzozowym cichym lesie,
Dziewczę idzie, dzbanek niesie"...

i

"Matko! w lesie są maliny,
Niech idą w las dziewczyny,
Która więcej malin zbierze,
Tę za żonę pan wybierze"...

– jak śpiewa Skierka w "Balladynie", co jak wiemy, zakończyło się krwawą masakrą młodszej siostrzycy Aliny przez jej starszą siostrę, szatana w kobiecym ciele.

Niezależnie od swego uroku romantycznego dla poetyckiego natchnienia mają maliny niezaprzeczony smak dla posolitych ludzi. A tu jak na złość dla lotników, przebywających w domu lotnika w Craighall, minister Woolton zarekwirował dla swojego ministerstwa wszystkie plantacje malin w całym kraju, co szczególnie dotkliwie dotknęło Szkocję, a z nią okolice Blairgowrie. Że to musi dostarczyć obywatelowi jam'u na kartki i dlatego te maliny... Więc rozpuścił roje dzieci szkolnych po całym kraju, aby swymi zgrabnymi rączętami wyzbierały wszystkie malinki i dostarczyły je prosto panu ministrowi. Ale, że zawsze pewna część plantacji pozostawiona jest właścicielowi – urlopnicy w Craighall rozpuszczają zagony rozpoznawcze po okolicy. Najlepiej spisują się myśliwcy... Maliny, przez nich wyszukane, są niezwykle dorodne, soczyste i słodkie, poprostu – maliny!..

Znam jedną taką "malinową" wyprawę, która zakończyła się pełnym sukcesem w postaci koszyka kaczych jaj... Właśnie tuż przed uczestnikami tej wyprawy wysłannicy pana Wooltona obrali wszystkie krzewy pracowitymi rączkami do cna, że tylko gołe listki sterczały; więc – czem chata bogata, tym rada! – i kacze jaja są dobre! W drugim wypadku w identycznej sytuacji musiało wystarczyć parę listków lawendy. O ile romantyczniej, choć bardziej ubogo.

Ryby – Fish

Rybacy, to naród szczególny. Mają to wspólne z myśliwymi, że nie ustępują im ani na krok w kunszcie koloryzowania, chwalby, i lekko mówiąc, przesady w ocenie łupów czy trofeów i okoliczności, towarzyszących łowom czy łowieniu. Znany jest wypadek, że rybak jeden odbił sobie do kości lewą rękę, odmierzając zamaszystymi ruchami prawej ręki wielkości i ilość złowionych przez siebie ryb.

Rybacy wśród lotników w Craighall dzielą się na dwie zasadniczo różne kategorie. Jedni łowią w stawie niedaleko zamku, za wyrębem; staw ten był niegdyś wylęgarnią narybku pstrągowego, stąd nadzieje, że może jeszcze coś gdzieś zostało. Że to niby aby tylko cierpliwości starczyło, to i ryby będą... Niektórzy nawet stosują podobno zaklęcia,: "rybuchny, cip, cip, cip!"... Wynik: najstarsi ludzie w sąsiedniej wiosce nie pamiętają, aby kto jaką rybę w tym stawie złowił. Ale sport jest.

Są to "bliskie połowy". Rasowi rybacy gardzą jednak tą parodią prawdziwego sportu rybackiego. Im w duszy śpiewa: "Choć burza huczy wkoło nas!...", ich kusi fala i wielka wodna przygoda, oni spieszą na jeziora Marlee i Clunie, odległe od parę mil, gdzie ryby śpiewają jak w Ukajali, czekając na rybaków "dalekich połowów". A ile przytym zachodu, wędek, żywca, muszek, glizd, bączków, bębenków, nie mówiąc o zapasach żywności, w które ich zaopatruje zarząd domu lotnika, wkładając w ten sposób swój udział w łosowy, rodzimy przemysł ryby.

A jednak czasem wbrew wszystkim sceptykom i niedowiarkom dzieją się rzeczy niezwykłe. Oto w zeszłym roku kilku amatorów rybaków dzienny swój połów uwieńczyło 100 funtowym sukcesem, przyczym jeden szczupak ważył około 20 funtów. Dla niedowiarków sporządzono fotografję, poza tym są żyjący świadkowie. A skutek? Urlopnicy w Craighall jedli przez tydzień ryby...

Dzień deszczowy i ponury...

Trudno, i to się zdarza. Mimo najlepszej woli zarządu, mimo wysiłków domowego barometru, który swój najlepszy stosunek do polaków podkreśla niezmiennym wskazywaniem na "fair". Ot, szkocki deszcz, lub deszczyk. Taki sam, jaki pada w Rabce, Krościenku, Rymanowej, czy Żegiestowie. Gdy sporty w rodzaju cricket'u i siatkówki, spacerów i "taternictwa", kąpieli i opalania lub poprostu miłej włóczęgi bez celu, regularnie odmierzanej czterokrotnymi porami posiłków (tego się w Craighall przestrzega) ... – nie mogą mieć chwilowo z powodu odmiennej aury miejsca. Wtedy ludzie są oczywiście skazani na własną wzajemną obecność w obszernych komnatach zamku. I choć takie przymusowe "zżywanie się" rzadko "wychodzi" – nikt nie zadał sobie trudu zbadania dlaczego tam "wychodzi". Szukałem w taki dzień znudzonego "faceta". Może miał akurat "chandrę" i siedział u siebie w pokoju, może akurat wtedy były dobre wiadomości radiowe, może doskonały pianista kolega-bomber wzniecił grą swoją szczególnie miły nastrój, może były wtedy szczególnie dobrze zgrane teamy bridżowe i szachowe, może przyszedł wtedy specjalny asortyment atrakcyjnych książek do czytania i pism ilustrowanych, może gry pokojowe szczególnie pociągały ludzi – może, może skład urlopowiczów był specjalnie interesujący, ale gwarno było wszędzie i rojnie w pokojach i – najmniej mówiło się o pogodzie, która zresztą niezadługo pokazała swe słoneczne oblicze.

Wymknęła się, coprawda wtedy jakaś paczka zamożniejszych kolegów do kina do sąsiedniego miasteczka, dla którego polska nazwa nie została jeszcze ustalona, bo jedni głosują za "Blagierówkiem", drudzy poprostu za "Nowym Targiem".

Jak "stan rzeczy stanął na zrębie?"

Znamy polską organizację, wiemy jak się organizuje towarzystwa, zakłady i domy i.t.d. Wiemy, prawda? Muszą być komisje i delegacje, wyjazdy i badania na miejscu, sprawozdania i opracowania, akceptacje i zatwierdzenia, pouczenia i wykonania i "tak jest!" i "rozkaz" Prawda? Więc, pocóż mówić o historii powstania domu lotnika? Tak? Tymczasem nic z tego nie jest prawdą w odniesieniu do domu lotnika. Absolutnie nic. Sprawa została załatwiona, całkowicie od a do z, jedynie i wyłącznie w trzech słowach. Oto one:

Pani Fabjanna Godlewska.

Back again

Lotnicy polscy w Wielkiej Brytanii dzielą się na takich, którzy już byli w Domu Lotnika i takich, którzy jeszcze będą, przytym ci ostatni w dużej mierze są recydywistami. Jedni i drudzy opisują swe wrażenia w trzech sztambuchach, które własnym sumptem ufundowali i z wolnej, a nieprzymuszonej woli wypełniają. Przeważającą nutą w tych, częstokroć rozczulających wypowiedziach są tak wymowne słowa angielskie: "Back again". Słowa te, mają w tym wypadku wymowę, którą w języku polskim oddaje najlepiej piosenka: "Wrócisz do mnie, wrócisz".

Nic, co tu napisano, a napisano "nie wąsko" nie ma cienia propagandy. Ta jest niepotrzebna. Dom lotnika jest stale pełny, i cel tego, który pisze, jest inny: niech będzie więcej takich domów lotnika na tej "kępie", aby wszyscy lotnicy polscy, i ci, którzy walczą, i ci, którzy pracują, mogli zażyć tego wypoczynku fizycznego i ukojenia psychicznego, jakie daje polski dom lotnika w Craighall.

I by mogli po każdym pobycie powiedzieć: "Back Again!"

ODZNAKA R.A.F.'U

Odznaka R.A.F.'u jest ze złota,
Bo ją słoneczny blask omotał
A noc przykryła skrzydła owe
Bogatym płaszczem diamentowym.
Więc wszyscy nosić jej nie mogą,
Kosztuje bowiem bardzo drogo.
Prócz bystrych oczu, rąk stalowych,
Stalowych nerwów, silnej głowy,
Miłości nieba i odwagi
Trzeba na szalę rzucić wagi
Znak, coby prawa kupna dowiódł,
Mały, okrągły grosz z ołowiu.
Grosz padł, miedziana brzęczy taca,
A położony raz – nie wraca.

Jan Rostworowski.

FERALNA 12—KA

Dawnej załodze poświęca autor.

Tej nocy zanosiło się na jakąś większą awanturę. Każdy z nas przeczuwał, że albo tym razem przełamiemy fatum, które prześladowało nas w ostatnich latach, albo...

Odprawa w "operation", przygotowania, a w końcu start – wszystko odbywa się jak odbywało się wiele razy poprzednio.

Tylko jakieś dziwne, podświadome przeczucie mówi mi, że tym razem nie skończy się jedynie na kilku dziurach w kadłubie lub płatach.

Potęguje się ono jeszcze bardziej, gdy uzmysławiam sobie fakt, że jest to mój 12 lot, 12 kwiecień i w bloczku do pisania mam właśnie tylko 12 kartek.

Ale ponieważ na refleksje nie mam zbyt wiele czasu, bo brzeg nieprzyjacielski jest niedaleko, więc pogrążam się w swojej normalnej pracy.

Brzeg naogół przekraczamy spokojnie. W czasie lotu do celu nic specjalnego nie zachodzi, a ponieważ do roboty narazie nic nie mam, wyłączam radio i przechodzę do wieżyczki astro. Chcę i ja przecież zobaczyć co się dzieje, a właściwie co się dziać będzie za chwilę, bo tym lotem zdobywam "honorowe obywatelstwo" Essen'u.

Reflektory w rejonie celu miotają się jak wściekłe i dziwi mnie trochę ich zastraszająca ilość, ale przecież mój pilot, to stary "wyga" i można mu wierzyć, że skóry nasze cało przeprowadzi, w dodatku, jeśli i o jego własną też trochę chodzi.

"Hallo obserwator! za ile minut będziemy nad celem?" – rzucam do mikrofonu.

"Za dziesięć" – pada odpowiedź – "możesz wyrzucić ulotki".

Spełniam więc najbardziej niewdzięczną pracę mego zawodu, klnąc oczywiście ile wlezie, i sieję "papierową propagandę dla durnych szkopów".

Wracam z powrotem do wieżyczki i czuję, że robi mi się gorąco... Lecimy pomiędzy całą siecią reflektorów, a ogień artylerii jest coraz intensywniejszy i celny. Ostatnie sekundy do celu. Obserwator oczekuje chwili, gdy jednym naciśnięciem palca pośle "brzemienny w skutki" ładunek pod właściwy adres, gdy nagle... jasności niebieskie (od koloru reflektorów) zapanowały w maszynie. Jesteśmy w stożku.

Obserwator zrzuca bomby, ja daję "nura" z astra do radia, aby odizolować się od oślepiających reflektorów i...od odłamków pocisków rwących się dookoła maszyny (od tych ostatnich chroni mnie na szczęście płyta pancerna).

Zaczyna się taniec. Nie majestatyczny walc, jak wypadałoby na czcigodnego "dziadka", ale jakaś karkołomna "carioca". Reflektory trzymają nas w swych objęciach tak silnie, jak stęskniony kochanek swoją najdroższą. Nie ma mowy o wyśliźgnięciu się z sieci. Reflektorów jest przynajmniej o setkę za dużo.

Pozostajemy więc jako przypadkowy i wyśmienity cel dla artylerii, która, uczciwie trzeba przyznać, nie próżnuje, a artylerzystów dość nieprzyjemnie odczuwamy na własnej skórze.

Płyną wieki. W rzeczywistości są to tylko sekundy i minuty, ale zatracam poczucie czasu i przestrzeni. Po 30-tu minutach tego piekła ogień artylerii nagle przerywa się i słyszę w "inter-comm." głos pilota: "Uważać teraz na myśliwce!"

"Nic nie widzę – reflektory oślepiają" – odpowiada tylny strzelec. W parę sekund później słyszę: "Myśliwiec z lewej strony!" i grzechot karabinów tylnego strzelca.

W tym samym momencie...trzask, jakby się cały "grat" rozsypywał w strzępy, deszcz odłamków, swąd prochu w kabinie, wreszcie ciemności egipskie zapanowały w maszynie.

Tylny strzelec melduje: "Jestem ranny w głowę – nic nie widzę". Teraz następna seria przeszywa zranionego już przedtem Wellingtona i... cisza. Grobowa cisza. Powoli reflektory nikły jakby nie były ciekawe zobaczyć końca widowiska. "Na zegarach zero paliwa" – melduję pilotowi, świecąc sobie ręczną latarką. Silniki zaczynają przerywać...

"Drugi pilot do kranów!" – pada rozkaz. "Zamknąć prawe zbiorniki!" Niestety – paliwo z lewych zbiorników już uszło zupełnie. Silniki stają.

"Zamknąć lewe!" – komenderuje pilot. Drugi pilot wykonuje podawane czynności w ciemnościach jak automat. Silniki zaczynają pracować. Ich idealny rytm jest chyba największą nagrodą dla naszych mechaników. Oddychamy lżej.

Tylny strzelec prosi: "Wypuśćcie mnie z wieżyczki". Drugi pilot usiłuje zadośćuczynić prośbie rannego, ale niestety bez skutku. Po prostu nie może dostać się do ogona, bo samolot natychmiast ciąży na ogon, a wszelkie wysiłki pilota przy sterach nie odnoszą rezultatu, bo płótno ze steru głębokości jest prawie całe zerwane. Tylny strzelec zgadza się z tym smutnym faktem i nawet twierdzi, że czuje się lepiej.

Lecimy w ciemno i w ciemnościach, bowiem próby jakiejkolwiek naprawy instalacji są niemożliwe, radio rozbite, a z książek i map obserwatora pozostały tylko strzępy.

Poza tym pilotowi pozostał z zegarów jedynie wysokościomierz, no i busola.

Zajmuję miejsce przy pilocie i z roztargnienia nie włączam nawet tlenu. Oczywiście nie wiem o tym wcale i o wysokości ponad 18.000 stóp.

Czas wlecze się bez końca. Wreszcie w końcowym już zwątpieniu spostrzegam upragniony brzeg i artylerię.

Zostawiamy ją nieco z boku i prujemy ponad kanałem. "No, ostatecznie będziemy wodować – myślę – bo zbiorniki opadowe też już konieczność zmusiła nas otworzyć." Na szczęście żadne oznaki nie wskazują na tę nieprzyjemną możliwość zimnej, przymusowej kąpieli.

Po kilkunastu minutach lotu błyska do nas przyjaźnie "beacon" świetlny, który umożliwia nam określić naszą pozycję. Jesteśmy nawet na właściwej trasie. Obserwator proponuje: "Może dolecimy do bazy"? Pilot jednak decyduje lądować na najbliższym lotnisku. Zaczynamy powoli schodzić z wysokości, a strzelcowi tylnemu udaje się wyjść z wieżyczki.

Jedynym ośrodkiem łączności, który pozostał nieuszkodzony, jest aparat na fonię, bezpiecznie umieszczony za płytą pancerną. Przez niego wzywamy pomocy. Wkrótce zapalają nam światła lotniskowe, więc pilot próbuje opuścić podwozie.

Na skutek uszkodzonej instalacji podwozia siła moich mięśni okazuje się bardzo pomocną przy ręcznym pompowaniu na *Emergency*. Po stwierdzeniu, że podwozie jest prawdopodobnie w porządku, pilot podprowadza samolot do lądowania. Ostrożnie, niczym jajko, dotyka kołami (przepraszam! – kołem) i na jednym kole kończy wybieg, oczywiście trochę z boku *Flare-path'u* i hamuje lekko przednią wieżyczką oraz celownikiem bombardjerskim. Zaznaczam – lekko, bowiem za wyjątkiem szyby i jednej łopaty śmigła, niczego nie uszkodził. Maszyna stoi w normalnej pozycji i używamy drabinki, aby z niej wyjść. Pogotowie już czeka. Ładujemy więc rannego i odjeżdżamy na przesłuchanie.

"Have you been over the target?" – pada pytanie.

"Yes, we do hope so".

"What about bombs?"

"Dropped" – o mało co, nie razem z nami.

"That is all, thank you".

Jedziemy teraz do rannego. Lekarz kiwa smutnie głową. "Sorry, jedno oko stracone. Kilka odłamków już wyjąłem. Potrzebna operacja. Odwieziemy go do szpitala".

Spotkałem później mego tylnego strzelca na jednym z urlopów. Na jego piersi błyszczy wstążeczka Virtuti Militari, oko własne stracił, a dostał szkane, ale humoru nie stracił.

"Wiesz co – mówi – ono nawet nie jest takie złe. Już się trochę przyzwyczaiłem. Tylko wątpię, czy dostanę się na obserwatorkę.

J. T.

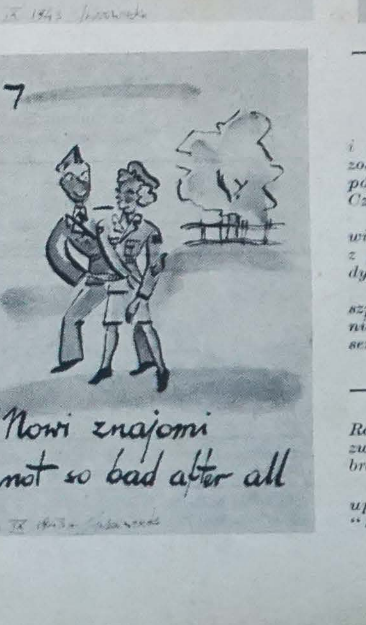

BRAWO CZOŁÓWKA!

"W dniu 21.10.43 r. w Szpitalu M.P. i OP. SP. w Gallowhill Hall odegrana została sztuka Z. Nowakowskiego "Ty pójdziesz górą" w wykonaniu Lotniczej Czołówki Teatralnej.

Prócz pacjentów i obsady szpitala na widowni obecnych było 36 lotników Polaków z pobliskiego lotniska, zaproszonych przez dyrekcję.

Wieczór ten zaliczamy do najmilszych w szpitalu, za co tą drogą składamy kierownictwu i całemu zespołowi Czołówki najserdeczniejsze podziękowania.

B. P.

GOJA ŁUKASZA ur. w 1901 r. w Radczu, przed wojną dyrektora gimn. związku osadników w Równem – poszukuje brat.

Piotr

uprzejme wiadomości kierować do redakcji "Skrzydeł".

NA WSZYSTKICH FRONTACH

Konferencji

Czasy przedwojenne nauczyły nas odnosić się do wszelkiego rodzaju konferencji międzynarodowych sceptycznie. Istotnie ogromna większość ówczesnych konferencji nie osiągnęła żadnych pozytywnych rezultatów. Dyplomaci i politycy tracili swój cenny czas na znalezienie dość wątłej formuły, któraby zdołała przekonać ich niepowodzenia.

Konferencja moskiewska zerwała z tą tradycją. Uchwały jakie tam powzięto są istotne, ważne. Ciężar ich i skuteczność odczują najdobitniej Niemcy. Ich szczerość – wierzymy w to głęboko – poznają narody i państwa sprzymierzone, nie reprezentowane na tej konferencji.

Rozmowy pomiędzy przedstawicielami Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych i Rosji toczyły się w czasach, które bynajmniej nie skłaniały do przewidywania pomyślnego obrotu tych rozmów. Wspólnemu zadaniu jakie łączy Sprzymierzonych – pobiciu Niemców – przeciwstawiały się liczne i trudne problemy, które należało omówić i uzgodnić swoje względem nich stanowisko. Rozwój wypadków wojennych sprawił, że porządek dzienny konferencji był bardzo obszerny. Obejmował on zagadnienia militarne i polityczne, rozumiane w najszerszym tego słowa znaczeniu. Delegaci trzech mocarstw okazali nie tylko dyplomatyczną zręczność, ale i dużo dobrej woli. W sprawach, co do których zdołano uzgodnić swe poglądy, powzięto wiążące decyzje, co do innych, które nasuwały różnego rodzaju trudności – przewidziano rozmowy na drodze politycznej, co do jeszcze innych – ograniczono się jedynie do wymiany poglądów. Z tego widać, iż konferencja usuwała z porządku dziennego sprawy zbyt najeżone trudnościami i zbyt niebezpieczne dla całości obrad, poprzestając na podejmowaniu decyzji w takich sprawach, które na to pozwalały.

Plon jest mimo to obfity. Zawiera on nie tylko zapowiedź realnych faktów i zamierzań, ale zarysowuje moralne kontury dla przyszłych uchwał i rozmów. Ta okoliczność jest specjalnie ważna dla nas – Polaków.

W poprzednim numerze "Skrzydeł" dano na tym miejcu wyraz przekonaniu, że konferencja moskiewska musi być wolna od wpływów totalistycznej filozofii i być w treści swej nie tylko z nazwy demokratyczna, uznająca równość wszystkich narodów. Deklaracja wydana po konferencji bez żadnych niedomówień uznaje równość wszystkich "małych" czy "dużych" państw. Uznaje ich prawo do samodzielnego, rzeczywiście niepodległego bytu i ich prawo do wyboru i organizowania u siebie własnej formy rządu.

Postanowienie utworzenia z Austrii wolnego i niepodległego państwa przekreśla i uznaje za nie prawne zmiany terytorialne dokonane siłą, nawet wówczas gdy zostały one "zatwierdzone" t. zw. "wolą ludności" czyli plebiscytem, dokonanym pod nadzorem wojsk i policji państwa zaborczego. Wiadomo bowiem z doświadczenia, że w takich okolicznościach ilość głosów, wypowiadających się za włączeniem zajętych obszarów do zaborczego państwa, waha się w granicach od 95% do 99% a nierzadko okazuje się, że ilość głosów domagających się włączenia jest większa niż ilość ludzi uprawnionych do głosowania...

Hitler, który zawsze starał się swoje posunięcia potwierdzać wolą ludności, zaraz po zajęciu Austrii zorganizował tam plebiscyt, który oczywiście wykazał, że prawie 100% ludności pragnie włączenia Austrii do Rzeszy. Dobrze się stało, że prawomocność tego rodzaju plebiscytu nie została uznana.

Ważne i szczególnie potrzebne postanowienia zawiera deklaracja tycząca się zbrodniarzy wojennych. Deklaracja ta w sposób stanowczy potępia wszystkie zbrodnie dokonane przez wojsko czy przez członków partii na ludności cywilnej lub jeńcach państwa podbitego. Nie przewiduje ona żadnych usprawiedliwień zasłaniających się "koniecznością", "prawami wojny", "wyższymi względami" lub "racją stanu". Stwierdza wyraźnie, że zbrodniarzy czeka zasłużona kara i że będą sądzeni przez trybunał i według praw tego państwa, na którego terytorium zostały popełnione. Stwierdza ona również, że ci z przestępców, których zbrodnie nie mogą być przywiązane specjalnie do jakiegoś terytorium – będą sądzeni przez specjalny trybunał międzynarodowy, zapowiada wreszcie, że żaden ze zbrodniarzy nie zdoła ujść przed karą i ostrzega tych, którzy do tej pory nie splamili swych rąk krwią niewinnych, – aby nie ściągali na siebie surowego wyroku sprawiedliwości.

W okresie wzmożenia się straszliwego teroru niemieckiego na ziemiach polskich powyższa deklaracja nabiera dla nas specjalnego znaczenia. My, Polacy, byliśmy tymi, którzy pierwsi głosili konieczność ustalenia zasady kary za zbrodnie. Był czas, że wołania nasze były odosobnione, a nawet, u tych, którzy wojnę znali jedynie z artykułów dziennikarskich czytanych w fotelu przed kominkiem, budziły niesmak i oburzenie. Bełkotano nawet coś o polskim okrucieństwie i już z góry niepokojono się losem biednych Niemców, którzy kiedyś, w przyszłości, mogą stać się ofiarami tego polskiego okrucieństwa. Coprawda, te same głosy, w parę lat później, zaczęły zarzucać Polakom sympatje pro-niemieckie i znów z kolei rozwodziły się nad "krótką pamięcią Polaków" i ich brakiem poczucia realizmu"; lecz w pierwszych latach wojny głos Polski, wskazującej na zbrodnie popełnione na jej ziemiach, nie budził odpowiedniego echa.

Deklaracja moskiewska ustala nietylko zasadę odpowiedzialności, ale określa procedurę wymiaru międzynarodowej sprawiedliwości.

I jeszcze jedno. Wierzymy i jesteśmy przekonani, że to co spotka zbrodniarzy niemieckich będzie miało naprawdę cechy sprawiedliwości. Wyrok potępiający musi wypływać z moralnych nakazów, obowiązujących bezwzględnie wszystkich, uznawanych przez wszystkich i pozostających zawsze i wszędzie podstawą ludzkich stosunków. Najmniejsze pogwałcenie tej zasady, choćby była pokryta najsubtelniejszą sofistyką czy interpretacją, pozbawi akt ten cech wymiaru sprawiedliwości a sprowadzi go do rzędu zemsty. Zasada, która może stać się zaczątkiem nowego prawa międzynarodowego, zapewniającego przepisom poparcie sankcji karnej, ograniczy się do sporadycznego wypadku, nie mającego żadnych następstw, jałowego i noszącego w sobie zarodki najdalej idących aktów samowoli, wywodzących się z przemocy.

Konferencja moskiewska nie była i nie mogła być konferencją rozwiązującą wszystkie sprawy czekające na rozwiązanie, gdyż to wymaga udziału wszystkich państw zainteresowanych. Nie była ona również końcem jakiegoś okresu. Ale może stać się powoli początkiem. Dobrze zaczętym, owocnym i potrzebnym początkiem.

Front wschodni i ofensywa powietrzna

Przebieg tej konferencji był jednocześnie wielkim ciosem dla Niemiec, które liczyły na różnice jakie mogą powstać pomiędzy Sprzymierzonymi. Goebbels niedwuznacznie dawał do zrozumienia, że spodziewa się zawarcia z Rosją odrębnego pokoju. Hitler zaś na odmianę prorokował, że Zachód połączy się z nim razem w wojnie z Rosją. Były to oczywiście balony próbne mające jednocześnie uspokoić przerażoną ludność niemiecką. Wspólna deklaracja udaremniła te usiłowania. Jednocześnie zaś z wiadomościami o pomyślnym zakończeniu obrad w Moskwie Niemcy dowiedzieli się o dalszych niepowodzeniach militarnych. Zaciekły opór niemiecki pod Krzywym Rogiem udaremnił wprawdzie olbrzymi manewr sowiecki, grożący otoczeniem milionowej armii niemieckiej znajdującej się nad dolnym Dnieprem, lecz nie zdołał przeszkodzić odcięciu Krymu i powstawaniu mniejszych "kleszczy". Powolne zaś lecz stałe posuwanie się Sprzymierzonych we Włoszech i ciągle wisząca groza inwazji w innej części kontynentu nie pozwala niemieckiemu dowództwu wesprzeć nowymi dywizjami pękającego frontu wschodniego.

Zajęcie południowej części półwyspu Apenińskiego dało możność poza tym wzmożenia bombardowania lotniczego. Niemieckie sfery lotnicze wyrażały niedawno opinie, że Sprzymierzeni oszczędzają swoich sił lotniczych, że dotychczasowe ich naloty, pomimo całej swojej gwałtowności, nie stoją w żadnym stosunku do ich możliwości i liczebnego stanu samolotów. Zdaje się, iż niemieccy generałowie nie pomylili się tym razem. Po kilkunastodniowej przerwie, spowodowanej złymi warunkami atmosferycznymi, wznowiono powietrzną ofensywę na Niemcy. Wznowiono ją zaś uderzeniem przechodzącym wszystko co do tej pory widziano. W dniu 4 listopada w przeciągu 16 godzin zrzucono na Niemcy 4.000 ton bomb przy udziale 2.000 samolotów. Wiener Neustadt, Wilhelmshaven i Düsseldorf przebyły istotnie ciężkie godziny.

Turcja i Bałkany

Ważnych wydarzeń należy oczekiwać w południowo-wschodniej Europie. Narady polityków tureckich z ministrem Edenem oraz przemówienie prezydenta Turcji każe spodziewać się, że w polityce tego państwa nastąpią zasadnicze zmiany. Agresywna postawa Niemców, zajmujących nowe wyspy na archipelagu Dodekanezu, może okazać się kamykiem, który przeważy szalę tureckiej polityki. W każdym razie nie wydaje się, aby Bałkany miały być spokojnym zakątkiem w ciągu najbliższych kilku miesięcy. Państwa bałkańskie, które wyraźnie współdziałały z Niemcami, będą musiały ponieść przykre skutki swojej polityki, te zaś które pod przymusem zostały wciągnięte w orbitę wpływów niemieckich, muszą odważną decyzją zrzucić z siebie miano niemieckich satelitów. Jest to jedyna droga aczkolwiek wymaga ofiar.

Jast.

"DRUGA WYSPA"

Od dawna dawała się odczuć na tutejszym rynku potrzeba sztuki teatralnej, którąby odtworzyła obraz polskiej rzeczywistości wojennej – tej rzeczywistości, w jakiej żyje i walczy społeczeństwo w Kraju. Toteż z radością należy powitać ukazanie się takiej właśnie sztuki p.t. "Druga Wyspa", napisanej przez dwóch autorów, ukrywających się pod pseudonimami: S. M. Marvey'a i T. Sempa.

Druga Wyspa – to, w szerszym ujęciu autorów, cała Polska dzisiejsza, oblana zewsząd, jak prawdziwa wyspa, falami niemieckiego barbarzyństwa; w ściślejszym ujęciu jest to nazwa jednej z organizacyj konspiracyjnych, która prowadzi w Kraju nieustępliwą a zarazem niesłychanie w swych środkach przebiegłą walkę z potęgą wroga.

Wątek sztuki snuje się dokoła ucieczki angielskiego lotnika-wynalazcy z obozu jeńców, położonego w Polsce. Ucieczkę tę przeprowadza wśród nieprawdopodobnych przygód i perypetyj "Druga Wyspa". Autorzy wpletli bardzo zgrabnie i dyskretnie w tok akcji nić miłosną, jaka się zawiązuje między Anglikiem a bohaterką Konspiracji, Janiną Solską. Sztuka kończy się happy-endem, t.zn. zwycięstwem Konspiracji polskiej nad wszechwładną Gestapo. Bezsilni z wściekłości Niemcy zdają sobie sprawę, że nie zdobędą nigdy "Drugiej Wyspy" – Polski, jak nie mogli zdobyć Pierwszej Wyspy, t.zn. Wielkiej Brytanii.

Sztuka napisana jest żywo. Pełno w niej akcji i ruchu, co wyjdzie bardzo dobrze na scenie. Życzyćby sobie należało jednak, by sztuka ukazała się nie tylko na scenie polskiej, lecz przede wszystkiem na scenie angielskiej. Tam dopiero spełniłaby ona znakomicie swą rolę propagandową. Wiadomo bowiem, jak potężnym narzędziem propagandy jest teatr, przemawia on silniej do wyobraźni, niż najbardziej przekonywujący opis ujęty w formę książki, czy ulotki. To samo i w jeszcze silniejszym stopniu odnosi się do ekranu, który operuje znacznie większymi możliwościami. Przeróbka "Drugiej Wyspy" na film dałaby się bardzo łatwo uskutecznić i wówczas sztuka oddałaby sprawie polskiej naprawdę cenną usługę.

S. K.

M. Lisiewicz

DWIE BAJKI

MÓWIŁ MŁODY O STARYM

Mówił młody o starym: to łysy niecnota!
Piasek się z niego sypie, a on wciąż się miota,
Zatrzymuje awanse, młodszym drogę grodzi,
W żywe oczy kpi sobie z pokrzywdzonej młodzi.
Nic go z sztabów nie wyrwie, on się tam tak wkręcił,
Że nie ruszy ni djabeł, ani wszyscy święci!
Czas już armję odmłodzić, na nowo zbudować,
Starych wysłać na cmentarz, młodych forytować.
Gdym wysłuchał perory, spytałem niechcący
Onego mówcę: "Toś młodszy?"
– "Całe dwa miesiące!"...

BAJKA O STARYM KRUKU

Zasiadł stary kruk w dziupli, dobrze mu się dzieje,
Na dworze mróz i chłody, jemu nie zawieje.
Ciepło, cicho, przyjemnie, z pierzyny posłanie,
Trochę ciemno "Lecz zato spokój, drogi panie"
"Niech młodzież sobie lata i po borze huka"
– Tak nauczał kruk stary, bo i z lat nauka.
Wtem wiatr dmuchnął, pień zwalił i – zabiło kruka. ...

Miles AIRCRAFT

MILES MASTER

DLA ZAAWANSOWANYCH W TRENINGU PILOTÓW

Najszybszy aparat ćwiczebny świata, na którym szkoleni są piloci myśliwscy angielscy i ich dzielni sprzymierzeńcy.

"Piloci jednopłatowców muszą być szkoleni na jednopłatowcach"

MILES AIRCRAFT LTD.
READING, ENGLAND

VANĚK KRAWIEC I KUŚNIERZ CZESKI
Każde futro po jego przeróbce, wygląda jak nowe. Płaszcze i kostjumy. Pierwszorzędny krój.
4 William Street, Knightsbridge, również w Bournemouth

SALON RĘCZNIE SZYTEGO OBUWIA
NIKOLAUS TUCZEK
17 Clifford St.—Bond St. London, W.1.
Tel. REGent 3011
Specjaliści w wyrobie znanych Bucików "VELDT" dla Lotnictwa

POLSKI KUŚNIERZ
LANGER & COMPANY
(FURRIERS) LTD.
Wykonuje NOWE futra i przeróbki wszelkiego rodzaju. Futra na składzie. Specjalne udogodnienia dla prowincji.
59 Knightsbridge, London, S.W.1
1-e piętro Tel.: SLOane 3626

Dwutygodnik wydawany przez Wydział Kultury i Oświaty Inspektoratu Lotnictwa

Korespondencję adresować: (Editorial Offices) 1, Princes Row, Central Welfare Department, London, S.W. 1. Warunki prenumeraty: kwartalnie z przesyłką pocztową sh. 3/6
Advertising Offices: The Carlton Berry Co., 437 Grand Buildings, Trafalgar Square, London, W.C. 2. Phone: ABBey 5108.

Printed in Great Britain for Welfare Department of the Polish Air Force by Oliver and Boyd Ltd., Printers, Publishers and Bookbinders, 14 High Street, Edinburgh.